LIBRARY
OCT 10 1984
STATE HISTORICAL SOCIETY
OF WISCONSIN
MADISON, WI

LAISVĖ
Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY
Savaitinis
Jungtinėse Valstijose $12.00
Kanadoje $15.00
Kitur užsienyje $15.00
Pavienio egzemploriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NO. 34 ★ ★ ★ ★ ★ ★ PENKTADIENIS, RUGSĖJO [SEPTEMBER] 14, 1984 OZONE PARK, N. Y. 11417 ★ ★ ★ ★ ★ ★ 73-IEJI METAI

KRISLAI

Alice Stephens
Prieš ateistus
Kanados N.D.P.
Etiopijos K.P.

R. BARANIKAS

Chicagoje mirė Alice Stephens (Alicija Salaveičikaitė-Steponavičienė), Amerikoje gimusi lietuvė muzikė, kuri buvo plačiai žinoma visoje lietuviškoje Amerikoje.

Kai jaunas būdamas gyvenau Chicagoje ir buvau aktyvus Lietuvių Meno Sąjungoje (LMS), man tekdavo neretai susieiti su Alicija, kuri tada, kartu su savo vyru Kaziu Steponavičium, dalyvavo pažangiųjų lietuvių renginiuose arba kaip mes sakydavome, "parengimuose". Vėliau, kai jau buvau Chicagą palikęs, pradėjau skaityti apie jos dalyvavimą meno veikloje su kitomis lietuviškomis srovėmis, vyriausiai su katalikais. Nors jos tėvas Benediktas Salaveičikas buvo pažangus žmogus, Alicija, kiek atsimenu, niekad nebuvo įsitraukiusi į pažangų judėjimą pilna savo dvasia, ir jos perėjimas į kitas sroves nebuvo stebėtinas. Nežiūrint to, iš pasikalbėjimų su ja prisimenu, kokia karšta ir gili buvo jos meilė lietuviškai muzikai ir kultūrai bendrai, nors ji gimė ir augo šioje šalyje.

Garbė jos atminčiai.

□

Skaitant "Drauge" ir kituose katalikų leidiniuose taip vadinamą "Lietuvos katalikų bažnyčios kroniką", mes pastebime laipsniškas pakaitas. Praeityje kaltinimai būdavo nukreipti prieš komunistus, prieš "bolševikus" ir prieš tarybinę valdžią — tiesioginiai. Bet taktika laipsniškai pakeista, ir dabar ta kronika beveik išimtinai kalba apie "ateistus" kaip principalinius priešus. Kronikos taktika dabar tokia: jie nieko neturi prieš tarybinės valdžios įstatymus, jie kovoja tik prieš bedievių-ateistų sauvališką rolę visuomenėje . . . Štai ištrauka (iš "kronikos Nr. 62"):

"Kun. S. Tamkevičius tikrai turi vėzdą, tiktai ne rankoje, o širdyje, kuriuo smarkiai trinktelėjo mūsų ateistams, gindamas tikinčiųjų teises. Tiktai tas vėzdas ne medžiaginis, o dvasinis, tiesos vėzdas, nukreiptas ne prieš santvarką, ne prieš teisingus įstatymus, bet prieš ateistų savivaliavimą, pažeidžiant tarybinius ir tarptautinius įstatymus, diskriminuojant tikinčiuosius."

□

Kaip matome, taktika kitokia, negu per metų metus įprastoji. Matyti, kad jie jaučia, jog sunku liaudį įtraukti į anti-socialistinę veiklą ir jie pradeda nusiduoti esą santvarkai (tarybinei) bent neutralūs: įsidėmėkime, kaip jie jau kalba apie "teisingus įstatymus . . ." Tad, prieš ką jie kovoja? Ogi, prieš "savivaliaujančius" bedievius, Šliūpo ainius, Lietuvos etinės-kultūros draugijos palikuonis . . . Kitaip sakant, bandoma grįžti į tuos senus laikus, kuomet klerikalai baugino valstiečius "šliuptarniais". Bet tai tik fasadas. Tikras taikinys yra socialinė santvarka, su kuria militantiškas klerikalijos sparnas dar negali susitaikinti, nors jau susitaikė bažnyčia kaipo tokia.

□

Analizuojant Kanados rinkimus, JAV spauda patogiai pražiūri vieną faktą: kad Naujųjų demokratų partija gavo apie 19% visų balsų. Pabrėžiama, kad konservatoriai liberalus toli pralenkė, surinko dvigubai daugiau balsų, bet Naujųjų demokratų žymūs atsiekimai neminimi. O tai partija, kuri stovi tolokai į kairę nuo liberalų — ji faktinai yra socialdemokratinė, jos įtaka Kanadoje per paskutinius keleris metus smarkiai išaugo, ypatingai Vakarų provincijose, kur nuo seno gyvuoja populistinės tradicijos. Naujųjų demokratų laimėjimai žymia dalimi atsveria konservatorių laimėjimus prieš liberalus.

□

Etiopijoje įsisteigė Darbininkų partija, kuri savo pagrindu laiko marksizmą-leninizmą. Tai faktinai Etiopijos Komunistų partija. Toje 30-ies milijonų gyventojų šalyje ji yra prie valdžios vairo. Tai svarbus istorinis įvykis.

Afrikoje yra ir kitų šalių, kur prie vairo yra marksistinės arba į marksizmą linkstančios jėgos, kaip tai Mozambike, Angoloje, ir kitur. Laipsnis, kuriuom tos partijos artimos komunizmui, įvairus ir jis nuolat keičiasi. Kai kurios Afrikos šalys, pavyzdžiui, Gvineja ir Gana, vienu metu buvo pro-socialistinėj vadovybėj, bet dabar iš tos orbitos išslydo. Etiopija faktinai yra pirmoji, kuri tvirtai ir oficialiai pasuko komunizmo keliu. Tas kelias bus sunkus, nes tai be galo nuskuręs kraštas. Bet kaip tik todėl socialinės pakaitos ten taip labai ir yra reikalingos.

Billy Graham antrukart lankosi Tarybų Sąjungoje

Amerikos evangelistas Billy Graham Šeremetevo aerouoste Maskvoje. Dešinėje — rusų ortodoksų bažnyčios galva metropolitas Filaret.

Maskva. — Populiarusis Amerikos evangelistas Billy Graham dvi savaites praleis Tarybų Sąjungoje. Jis kalbės 23 kartus šiuose keturiuose miestuose: Leningrade, Tallinne, Maskvoje ir Novosibirske.

Tai jau antras Graham apsilankymas Tarybų Sąjungoje. Prieš dvejus metus — 1982 gegužės mėnesį — jis lankėsi pirmą sykį ir buvo kritiškai sutiktas Amerikoje ir kai kuriose Vakarų šalyse už tai, kad sugrįžęs nekritikavo Tarybų Sąjungos. Jis tada net pareiškė, kad Tarybų Sąjungoje esanti daug didesnė religinė laisvė, negu užsieniuose bendrai manoma. Jis ir dabar spaudai pabrėžė, kad nepakeisiąs nei vieno žodžio iš 1982 metų pareiškimų. Jis tik kaltino Amerikos spaudą, kad ji iškraipiusi jo mintis.

Dabar jis pabrėžė savo kelionės misiją — susitikimą su ortodoksais ir baptistais ir evangelijos skelbimą. Jis nesieja savo lankymosi su jokia politika ir nenoris į ją kištis. Jis pabrėžė ir bendrą taikos reikalą. Pastaruoju laiku Billy Graham yra daug dėmesio skyręs kampanijai prieš masinio naikinimo ginklus, aiškindamas, kad taika esanti ne tik politinis, bet ir moralinis klausimas.

Graham lankosi Tarybų Sąjungos ortodoksų ir baptistų bažnyčių vadovų kvietimu. Jį Maskvos aerodrome pasitiko metropolitas Filaret ir baptistų bažnyčios galva Andrei Klimenko.

Stipriausias šio šimtmečio taifūnas

Manila. — Rugsėjo pirmą savaitę Filipinus nusiaubęs taifūnas padarė didelių nuostolių. Skelbiama, kad tai pats stipriausias taifūnas, palietęs Filipinų salas šiame šimtmetyje. Buvo žinoma, kad žuvę apie trylika šimtų gyventojų.

Nukentėjusiems gyventojams prez. Marcos paskyrė $4.4 milijonus valdiškos paramos ir leido priimti pagalbą iš užsienio. Maistu, medikamentais ir kitkuo pagalbos prisiuntė JAV, Japonija ir Europos Ekonominė Bendrija.

Tas pats taifūnas palietė ir pietinės Kinijos krantus. Padaryta daug nuostolių gyvenamiesiems namams ir pramonės įmonėms, žuvo ir žmonių.

Vakarų Berlynas. — Policija įsiveržė į butą, kuriame vyko naujai suorganizuotosios naujųjų nacių partijos susirinkimas. Buvo suimtas buto šeimininkas ir trylika kitų asmenų. Konfiskuota nacistinė literatūra ir kitokia propagandinė medžiaga. Tai buvęs pirmasis tos partijos narių susirinkimas.

ATŽYMĖJO TRIS TARYBŲ SĄJUNGOS LAKŪNUS KOSMONAUTUS

Maskva. — Rugsėjo 5 d. Kremliuje įvyko iškilmės, skirtos atžymėti Tarybų Sąjungos lakūnams kosmonautams. Tarybų Sąjungos vadovas Konstantinas Černenka aukščiausios šalies apdovanojimus įteikė laivo vadui Vladimirui Džanibekovui, lakūnei Svetlanai Savickajai ir kosmonautui tyrėjui Igoriui Volkui.

Kosmonautai savo misiją įvykdė šių metų liepos mėnesį, dalyvaudami orbitiniame mokslinio tyrimo komplekse "Saliut-7"—"Sojuz". Savickaja ir Džanibekovas atliko sudėtingus eksperimentus, išeidami iš erdvėlaivio, padirbėjo kaip padangių montuotojai. Savickaja yra pirmoji pasaulyje moteris, išėjusi į atvirą kosmosą.

Atžymėjimų įteikimo proga pasakytoje kalboje Černenka pabrėžė Tarybų Sąjungos taikingus tikslus erdvės tyrinėjimo srityje ir pareiškė viltį, kad JAV sutiks su TSRS pasiūlymais pradėti derybas dėl kosmoso numilitarizavimo. "Kosmosas turi būti ne karinio rungtyniavimo arena, o valstybių, nepriklausomai nuo jų socialinės santvarkos, taikaus bendradarbiavimo arena", — pareiškė Černenka.

Kalbas pasakė ir apdovanotieji kosmonautai. Jie dėkojo partijai ir vyriausybei už jiems pareikštą pasitikėjimą ir už apdovanojimus. Jie pabrėžė, kad jų darbe daug padėjo ir nuolatiniai kosminės stoties "Saliut-"Saliut-7" įgulos nariai Leonidas Kizimas, Vladimiras Solovjovas ir Olegas Atkovas, kurie jau daugiau kaip 200 parų išbuvę kosmose.

Tarybų Sąjungos vadovas Konstantinas Černenka įteikia aukščiausius šalies atžymėjimus kosmonautams: Svetlanai Savickajai, Vladimirui Džanibekovui ir Igoriui Volkui.

Kas naujo Jungtinėse Tautose

Jungtinės Tautos. — Šios tarptautinės organizacijos gen. sekretorius Javier Perez de Cuellar pateikė savo metinį pranešimą, jau trečiąjį iš eilės nuo to laiko, kai jis pradėjo eiti savo pareigas 1982 metais. Pagal čia esančią tvarką gen. sekretorius tokius pranešimus turi padaryti prieš kiekvienos Generalinės Asamblėjos sesijos pradžią. Sesija savo darbą pradeda rugsėjo 18 d.

Apžvelgdamas bendrą pasaulinę padėtį, gen. sekretorius de Cuellar pabrėžia, kad Jungtinių Tautų pasaulinė vizija esanti apsiniaukusi dėl esančių nesutarimų tarp didvalstybių. Jis taip pat kritikuoja ir įsivyravusias tradicijas į darbotvarkę įrašinėti tuos pačius klausimus bei nepaprastai ilgai užtrunkančias diskusijas. Peikia ir tai, kad organizacijos nariai nepaiso JT priimamų nutarimų ir jų nevykdo, tuo pačiu žemindami ir pačios organizacijos prestižą vyriausybių ir publikos akyse.

"Jungtinės Tautos yra kantrus arklys, bet negalima juo joti į nežinią, negalvojant apie iš to atsirandančius rezultatus", — rašo gen. sekretorius savo pranešime. Jis ypač pabrėžia nesutarimą tarp didvalstybių Saugumo Taryboje, tardamas, kad dėl to neįmanoma imtis bet kokių nors priemonių taikos

Javier Perez de Cuellar

išlaikyme pasaulyje. Dėl tokio susiskaldymo Saugumo Taryboje, jo manymu, ir žmonės pradeda galvoti, kad kažkas yra netvarkoje su organizacijos internacionalizmu.

JAV DELEGACIJA Į JT ASAMBLĖJĄ

Washington. — Amerikos delegacijon, kuriai vadovauja ambasadorė Jeanne Kirkpatrick, prez. Reagan paskyrė du senatorius: Ohio demokratą John Glenn ir Maryland respublikoną Charles McC. Mathias. Kiti du nariai yra Kirkpatrick pavaduotojas Jose S. Sorzano ir buvęs Iowa gubernatorius Robert D. Ray.

Be šių, dar yra ir penki delegatai-alternatai. Sesija prasideda rugsėjo 18 d.

Pakvietė Tar. S-gos užsienio ministrą į Baltuosius rūmus

Washington. — Prez. Reagan, kuris per savo prezidentavimo laikotarpį nerado reikalo susitikti su Tarybų Sąjungos vadais, paskelbė, kad rugsėjo 28 d. jis yra pakvietęs TSRS užsienių reikalų ministrą Andrejų Gromyką į Baltuosius rūmus. Gromyka tuo metu bus atvykęs į Ameriką dalyvauti New Yorke vykstančioje Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos sesijoje. Prezidentas gi įpusėjo savo rinkiminėje kampanijoje ir susirūpino dėl opozicijos kaltinimų, kad jis dar nesusitikęs su TSRS vadais.

Andrejus Gromyka

Specialiai sušauktiems žurnalistams prez. Reagan aiškino, jog jis, kad ir nesitiki kažin ko nuveikti, bet nors bandys įtikinti Gromyką dėl Amerikos taikingų tikslų.

Demokratų prezidentinis kandidatas Walter Mondale žinią apie susitikimą Baltuosiuose rūmuose komentavo teigiamai ir neigiamai. Iš vienos pusės, jis sakė, yra geras ženklas, kad toks susitikimas įvyksta, bet gi iš kitos pusės, kad susitikimas esąs labai pavėluotas. Mondale dar priminė, kad visą savo prezidentavimo laiką Reagan išleido ne ieškodamas taikos ir susitarimo su TSRS, bet kurstydamas ginklavimosi lenktynes ir burnodamas prieš Tarybų Sąjungą, kas privedė prie visiško abipusio santykių sužlugimo.

Žinią apie Reagano-Gromykos susitikimą palydėjo kiti pranešimai. Vienas — tai kad Tarybų Sąjungai bus pasiūlyta pirktis daugiau Amerikos grūdų, kas pradžiugino farmerių valstijas atstovaujančiuosius Kongreso narius. Kitas — tai kad beveik tuo pačiu laiku, kai Gromyka lankysis Baltuosiuose rūmuose, Amerikoje bus paskelbtas pranešimas apie tai, kaip Tarybų Sąjunga laužiusi ir laužanti JAV-TSRS susitarimus, pasiektus nusiginklavimo srityje. Prez. Reagan aiškina, kad jo administracija tokį pranešimą privalo Kongresui pateikti kasmet ir kad jo išleidimas nebuvo numatytas susitikimo nuotaikoms pabloginti.

Darbo dienos paradai ir reikalavimai

New York. — Daugiau kaip pusė milijono šio miesto darbininkų, atstovaujančių daugeliui pramonės šakų, dalyvavo Darbo Dienos parade, užtrukusiame per šešias valandas Penktojoje Avenue.

Paradui vadovavo New Yorko miesto Centrinės Darbo Tarybos vadas Harry Van Arsdale, AFL-CIO unijos prezidentas Lane Kirkland ir kt. Prie jų prisijungė ir demokratų partijos prezidentiniai kandidatai Walter Mondale ir Geraldine Ferraro bei New Yorko gubernatorius Mario Cuomo.

Bet miesto meras Ed Koch nebuvo pakviestas tame parade dalyvauti, nes ji unijų vadai ignoravo dėl jo sandėrio su darbdaviais, ignoruojant unijų reikalavimus. Už tai meras, vietoje žygiuoti, buvo nuvykęs į pajūrį pasimaudyti.

Tuojau pat po Centrinės Darbo Tarybos narių parade žygiavo NAACP balsuotojų registravimo brigada. Jos nariai savo kelionę į New Yorką pradėjo rugpjūčio 19 d. iš Richmond, Virginia, ir pakeliui aplankė net septynias valstijas, užregistruodami 25 tūkstančius žmonių. Brigados darbuotojų tikslas — ligi rinkimų įregistruoti visą milijoną naujų balsuotojų, kad jie lapkričio 6-ąją tartų savo "NE" prezidentui Reaganui.

Chicagoje, nepaisant grasančio lietaus, tūkstančiai paradavo, vadovaujami naujai išrinktojo Chicagos Darbo Federacijos prezidento Edward Brabec ir mero Washingtono.

San Francisco mieste paradavo per šimtą penkiasdešimt tūkstančių unijų narių ir veikėjų. Denveryje, Colorado, parade žygiavo apie 90 tūkstančių unijų narių ir jų šeimos narių.

Daugelyje ir kitų Amerikos miestų Darbo Diena praėjo bendromis nuotaikomis, nukreiptomis prieš prez. Reagano perrinkimą. Plakatai ir transparantai skelbė "Dump Reagan", "Register and Vote" ir pan.

New Yorko darbo unijų nariai žygiuoja Penktąja Avenue viename gausingiausių paradų, nukreiptų prieš prez. Reagano perrinkimą antrajai kadencijai.

LAISVĖ LITHUANIAN WEEKLY

PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911

EVA T. MIZARA, Editor & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year $12.00	United States, per 6 months... $6.50
Canada, Lat. Amer., per year . $15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months . $8.00
Foreign countries, per year ... $15.00	Foreign countries, 6 months .. $8.00

Graham Tarybų Sąjungoje

Sunku apibūdinti Billy Graham rolę Amerikos religiniame gyvenime. Oficialiai jis yra evangelikų pastorius, neskirtas kokiai nors specifiškai sektai, nepriklausomas protestantas, net neužimąs kokių nors aukštų pareigų kokioje nors religinėje hierarchijoje. Bet faktinai jis yra vienas pajėgiausių Amerikos dvasiškių, turįs įtakos milijonuose tikinčiųjų, ypatingai protestantų tarpe. Jis nepaprastai gabus oratorius, ir jo pamokslai, sakomi dažniausiai ne bažnyčiose, o didžiulėse patalpose, kaip sporto arenose, sutraukia dešimtis tūkstančių žmonių.

Praeityje Graham buvo kaip ir neoficialus dešiniųjų republikonų kapelionas: Nixono laikais jis dažnai lankydavosi Baltuosiuose rūmuose, ten laikydavo pamaldas — o paskui su Nixonu išvažiuodavo lošti golfą . . .

Savo pamoksluose masėms šioje šalyje ir užsienyje jis maišydavo religinį patosą su reakcine politika. Bet dabar dalykai bent kiek pasikeitė.

Kai prezidentas Reagan stojo prie valdžios vairo, Graham savo bendradarbiavimą su Baltaisiais rūmais tęsė. Reaganas dar labiau negu Nixonas laikosi nuomonės, kad kiek tik galima, reikia religinį fasadą naudoti politikai.

Grahamo demagogiškos prakalbos pamokslų pavidale būtų labai padėjusios Reaganui. Bet, atsitiko kaip tik atbulai: Graham, visų žinomas kaip ištikimas JAV kariniai-korporacinio kombinato kapelionas, pradėjo savarankiškai galvoti . . . Matyti, kad branduolinio karo pavojus pasiekė Grahamo sąžinę, ir jo pamokslai pradėjo kitėti. Iš pradžių Reaganas tai pakaitai lyg netikėjo, jis manė, kad Grahamas visvien jo pusėje. Bet Grahamas pradėjo vis aiškiau kalbėti apie karo pavojų ir reikalą branduolinius ginklus kontroliuoti. Dabar dviejų metų bėgyje jau antrą kartą Grahamas lankėsi Tarybų Sąjungoje. Ten jis susitiko su stačiatikių bažnyčios aukštąja vadovybe, su baptistų vadovais ir kitais krikščionių dvasininkais. Jis dargi lankėsi Estijoje, labiausiai protestantiškoje tarybinėje respublikoje.

Lankydamasis Tarybų Sąjungoje Grahamas visur pabrėžė taikos reikalą. Paklaustas, kaip tai yra, kad jis atvyko į TSRS kaip tik šiuo laiku, kai politinis įtempimas tarp dviejų pasaulio didžiųjų valstybių aštriausias, Grahamas atsakė, kad tai kaip tik ir yra tinkamas laikas, nes būtina kaip nors karo pavojų švelninti. Paklausas, ar jis sutinka su Reaganu, kad Tarybų Sąjunga yra visokio blogio šaltinis, Graham atsakė, kad pagal jo, religinio žmogaus, nuomonę, pasaulyje yra tik vienas blogio šaltinis — velnias, nelabasis.

Na, geriau tikėti į nelabąjį, negu ruošti pragarinį karą. Grahamo dabartiniai nusistatymai ir kelionės padeda žmonijai taikos apsaugoje. Tas dabar svarbiausia, ir tuo atžvilgiu Grahamas užsitarnauja pagerbimo.

Vizitai į Vakarų Vokietiją

Rytų Vokietijos (Vokietijos demokratinės respublikos) vadovas Erich Honecker ir Bulgarijos prezidentas Todor Živkov atidėjo savo keliones į Vakarų Vokietiją (Federalinę Vokietijos respubliką). Tos dvi kelionės turėjo įvykti skirtingais laikais, bet jų atidėjimas rodo, kad R. Vokietija ir Bulgarija priėjo bendros išvados. Kas atsitiko?

Mūsų šalies buržuazinė spauda sako, kad abi šalys, R. Vokietija ir Bulgarija, savo vadovų keliones į Boną atidėjo "Tarybų Sąjungos spaudimu". Esą, Tarybų Sąjungai nepatikę, kad vystąsi geresni santykiai tarp Rytų Europos liaudies respublikų ir Vakarų Vokietijos kapitalistinės tvirtovės, kad, ko gero, tas gali susilpninti Varšuvos pakto darnumą . . .

o o o

Tie teigimai, žinoma, yra tik spėliojimai. Kas vyko užkulisiuose tarp Rytų Europos socialistinių šalių, mūsų šalies spauda tikriausiai nežino. Gal Tarybų Sąjunga ir buvo nepatenkinta. Bet mums atrodo, kad Vokietijos demokratinė respublika ir Bulgarija pačios turėjo pakankamai pamato savo vadovų keliones atidėti arba atšaukti.

Visi, kurie stebi paskiausius įvykius Vakarų Vokietijoje, žino, kad paskutiniu laiku ten stipriai ir iš naujo suklestėjo revanšizmas, judėjimas atsteigti suvienytą militarizuotą kapitalistinę Vokietiją, kuri tada galėtų bandyti pravesti naują **Drang nach Osten**, veržimąsi į Rytus.

Vakarų Vokietijoje, kaip visi žino, egzistuoja šimtai ir šimtai organizacijų iš Rytų Europos pasitraukusių vokiečių: visokie Rytprūsijos, Klaipėdos krašto, Pomeranijos-Silezijos (Pomožės-Šlionsko) ir Sudetų krašto vokiečių "Vereinai" ir "Landsmanschaftai" dabar vis dažniau ir dažniau ruošia suvažiavimus, manifestacijas "prisiminimų sambūrius" Vakarų Vokietijos miestuose. Vakarų Vokietijos žurnalai "Der Štern", "Der Špiegel" ir kiti nuolat spausdina žemėlapius, kurie rodo Vokietijos prieškarinius rubežius . . .

Vakarų Vokietijos militaristai, įdrąsinti naujų amerikiečių branduolinių ginklų jų teritorijoje, įsismaginę vis garsiau traukia revanšo-keršto toną. Akyvaizdoje to, niekam Rytų Europoje nereikia įspėjimų iš Maskvos: kiekvienas lenkas, čekas, slovakas ir kiti puikiai žino, koks likimas lemtų jų šalims, jeigu atgytų vokiškasis imperializmas.

Laimei, to nebus. Didžioji Tarybų Sąjunga ir visos Rytų Europos tautos budi sargyboje. Bet tai ne viskas — dalis Vokietijos, tai yra, Vokietijos demokratinė respublika valdoma jėgų, kurios irgi yra pasiryžusios neleisti militarizmui atgyti. Taipgi reikia atsiminti, kad ir Vakarų Vokietijoje yra milijonai žmonių, ypatingai už taiką stojantis jaunimas, kurios pasiryžusios neleisti atgaivinti militarizmo.

Honeckerio ir Živkovo kelionų atidėjimą reikia suprasti toje dvasioje. Tuo žingsniu Vakarų Vokietijos valdančiajai partijai, krikščionims-demokratams, duotas signalas, kad, jeigu jie nori gerinti santykius su Rytais, jie turi revanšistus suvaldyti.

o o o

Mums, lietuviams, ta visa problema artima ir svarbi. Tarp jų "tremtinių" organizacijų, kurios dabar vis posėdžiauja Vakarų Vokietijoje, randasi ir Klaipėdos vokiečiai, memelanderiai, kurie tebeleidžia savo laikraštį "Memeler Dampfbot" ("Klaipėdos garlaivis"). Klaipėda yra tarp pirmųjų revanšistų taikinių, jau nekalbant apie gretimą Rytprūsiją. Vokiškieji nacionalistai Vakarų Vokietijoje tebegieda apie suvienytą teritoriją "Nuo Maaso iki Nemuno". "Der Špiegel" atspausdintame žemėlapyje Klaipėda aiškiai priskirta prie Vokietijos.

Lietuviškieji reakcininkai Amerikoje turėtų apie tai pagalvoti, jie turėtų pripažinti sau, kad pageidaudami naujo karo, jie faktinai pageidauja, kad vokiškieji revanšistai atžygiuotų prie Klaipėdos, Nerijos, Palangos, peržengtų Nemuną ir vėl įsiveržtų į mūsų gimtąjį kraštą . . . Lietuviškieji buržuaziniai politikai turėtų suprasti, kad padėtis, kurioje Lietuva dabar yra toli nuo vokiškai kalbančiųjų teritorijų, yra istorinis raktas, kuris faktinai įgyvendina lietuvių tautos siekį, kuris gimė pačioje pradžioje Lietuvos valstybingumo, kuomet kryžiuočiai pradėjo savo nuolatines kruvinas inkursijas į lietuvių žemes. Kas buvo pradėta Žalgiriu, buvo baigta Antruoju pasauliniu karu. Ar lietuviškieji nacionalistai iš tikrųjų norėtų pilnai atgal atsukti istorijos ratą?

Kas ką rašo ir sako

1983-aisiais metais Lietuvoje išleista istoriko Roberto Žiugždos knyga "Lietuva imperialistinių valstybių planuose 1917-1940" yra turtingas šaltinis faktų ir dokumentų, kurių nemenka dalis iki šiol nebuvo žinoma. Mes paduodame knygos ištraukas. — Red.

Atskleisdamas Vokietijos imperialistų grobikiškus siekimus Pabaltijo šalių atžvilgiu, vienas iš pangermanizmo ideologų A. Serafinas dar 1913 m. kėlė reikalavimą aneksuoti lietuvių, latvių ir estų žemes. Pačioje Pirmojo pasaulinio karo pradžioje, 1914 m. rugpjūčio 28 d., pangermanistų sąjunga pareikalavo atplėšti nuo Rusijos imperijos plačias teritorijas — Lenkiją, Baltarusiją, Pabaltijį ir Ukrainą — „vokiečių valstiečiams apgyvendinti". 1914 m. rugsėjo mėn. Vokietijos kariuomenės dalys puolė vakarinius Lietuvos rajonus.

Iki 1914 m. pabaigos vokiečių kariuomenė buvo atmušta ir priversta pasitraukti iš Lietuvos. Tačiau jau 1915 m. vasario mėn. stambios Vokietijos kariuomenės jėgos plačiu frontu vėl įsiveržė į Lietuvą. Po atkaklių mūšių liepos mėnesį buvo okupuoti Šiauliai ir Panevėžys, rugpjūčio 18 d. — Kaunas, rugsėjo 19 d. — Vilnius. Iki 1915 m. pabaigos visa Lietuvos teritorija buvo okupuota ir atsidūrė, V. Lenino žodžiais tariant, „po geležiniu padu"

Nuo pat pirmųjų dienų kaizeriniai okupantai, kaip pažymėjo V. Kapsukas, „pavertė Lietuvą tikru kalėjimu, budriai saugojamu vokiečių žandarų" . Okupantai įvedė Lietuvoje žiaurų karinį policinį režimą, slopino visuomeninį ir kultūrinį gyvenimą, plėšė krašto gyventojus. Tai pripažindamas gen. E. Liudendorfas pareiškė, jog esą „beprasmiška dėl klaidingai suprasto humanizmo gailėti krašto" .

Iš pradžių Vokietijos vyriausybė manė aneksuoti Lietuvą ir Kuršą. Išreikšdamas Vokietijos valdančiųjų sluoksnių siekimus, vienas iš imperializmo ideologų prof. F. Lecijus 1916 m. rašė, jog buferinių, pusiau suvereninių lietuvių ir kitų Pabaltijo tautų valstybėlių sudarymas būtų „žalingas, pusinis klausimo sprendimas. Vadovaudamiesi savo saugumo ir ateities interesais, — pabrėžė jis, — mes turime užimti šias šalis ir tvirtai valdyti kaip pajungtas provincijas pagal romėnų pavyzdį" .

Lietuvos darbo žmonės nuo pirmųjų kaizerinės okupacijos dienų kilo į kovą prieš okupantus. Po 1917 m. Vasario revoliucijos Rusijoje pasipriešinimas dar labiau sustiprėjo. Todėl Vokietijos imperialistai turėjo bent šiek tiek keisti taktiką, tačiau grobikiškų planų neatsisakė. 1917 m. balandžio 23 d. reicho kancleris ir vyriausioji karinė vadovybė pasitarime Kroicnache tvirtai susitarė, kad Kuršas ir Lietuva turi atitekti Vokietijos reichui

Vokietijos imperialistai ieškojo būdų patraukti savo pusėn vietos išnaudotojų klasių atstovus, smulkiosios buržuazijos veikėjus, dešiniųjų socialdemokratų lyderius ir katalikų dvasininkijos viršūnę, kad, jų padedami, pridengtų savo grobikiškus siekimus. Žodžiais pritardami lietuvių buržuazijos plačios savivaldos siekimui, jie nutarė sudaryti patariamojo organo teisėmis vadinamąją patikėtinių tarybą iš okupacinės valdžios parinktų lietuvių, turinčių jos pasitikėjimą. 1917 m. birželio 2 d. Rytų fronto kariuomenės vadas paskelbė leidžiąs sušaukti tokią patikėtinių tarybą. Tačiau niekas nesiryžo viešai pasirodyti turįs okupantų pasitikėjimą, ir šis planas žlugo.

Lietuvių buržuazijos veikėjai, linkę į bendradarbiavimą su kaizeriniais okupantais, vis dėlto nusitvėrė iškeltos minties ir pasiūlė sukviesti tariamą krašto atstovų konferenciją, kuri išrinktų tokią tarybą, ir esą verčiau ją pavadinti krašto taryba. 1917 m. liepos 10 d. rašte reicho kancleriui, prieštaraudami faktams, jie pareiškė, jog Lietuvos ūkiniai ir kultūriniai interesai krypstą ne tiek į rytus ar pietus, kiek į vakarus. Tai atitiko Vokietijos imperialistų grobikiškus siekius Lietuvos atžvilgiu. Jie nutarė priimti pasiūlymą dėl krašto tarybos sudarymo metodo. Liepos 31 d. vyriausiojo kariuomenės štabo būstinėje Bingene įvykusiame pasitarime buvo nutarta sudaryti iš lietuvių pasitikėjimo tarybą, į kurią vėliau būtų įtraukta taip pat baltarusių, vokiečių, žydų ir lenkų, bet lietuviams palikti absoliučią daugumą vietų .

Visą okupacijos laiką Lietuvoje buvo griežtai draudžiama be specialaus leidimo važinėti iš vienos apskrities į kitą, neleidžiama visuomeninė veikla. Dabar okupacinė valdžia leido suvažiuoti žmonėms iš įvairių apskričių. Tai buvo galima tik todėl, kad Vokietijos imperialistai patys buvo gyvai suinteresuoti šiuo reikalu. Rugpjūčio 1—4 d. Vilniuje posėdžiavo organizacinis komitetas, turėjęs paruošti tariamosios krašto atstovų konferencijos sušaukimą. Okupantams reikalaujant, jis pareiškė, jog reikia, kad būsimoji savarankiška Lietuvos valstybė sueitų į tam tikrus dar nustatytinus santykius su Vokietijos valstybe

Iš organizacinio komiteto pasiūlytų kandidatų buvo atrinkti asmenys, turėję dalyvauti konferencijoje. Gavus okupacinės valdžios sutikimą, 1917 m. rugsėjo 18—22 d. Vilniuje įvyko tariamai visai lietuvių tautai atstovavusi parinktųjų patikimų vietos atstovų konferencija, neva turėjusi apsisprendimo teisę. Anot V. Kapsuko, šioje konferencijoje vyravo „kraštutiniai reakcionieriai, Lietuvos klerikalai, pasirengę bet kuriems sandėriams su kaizerio vyriausybe, kad tik išgelbėtų Lietuvą nuo Rusijos revoliucijos įtakos"

Nėra ko stebėtis, kad konferencija priėmė su kaizeriniais okupantais suderintą rezoliuciją, kurioje pripažįstama, jog būsimoji Lietuvos valstybė gali užmegzti dar nustatytinus santykius su Vokietija. Tiesa, konkretus tų santykių turinys liko neatskleistas, nes nenorėta iš anksto parodyti savo tikrojo veido. Konferencija sudarė 20 asmenų Lietuvos krašto tarybą, vėliau pasivadinusią Lietuvos taryba. Jos sudėtis buvo iš anksto numatyta, tai buvo tie patys asmenys, jau anksčiau bendradarbiavę su okupantais. Rugsėjo 23 d. Vokietijos Rytų fronto kariuomenės vadovybė patvirtino jos sudėtį, kvalifikuodama ją kaip patariamąjį organą, turintį padėti karinei valdžiai.

Sutikdami su Lietuvos tarybos sudarymu, Vokietijos valdantieji sluoksniai anaiptol nesirengė pripažinti Lietuvai jokio savarankiškumo. Rytų fronto štabo viršininkas gen. M. Hofmanas 1917 m. rugpjūčio 15 d. dienoraštyje rašė, jog esą lietuviai „tiek pat gali save valdyti", kiek jo dukraitė Ilza „gali save auklėti" Dar liepos mėnesį į Lietuvą atvyko kaizerio valdžios atstovas, buvęs kolonijų ministras V. Lindekvistas išsiaiškinti galimybių kolonizuoti kraštą — perkelti į čia nemažai vokiečių valstiečių šeimų. Vokietijos militaristiniai sluoksniai pasisakė už Lietuvos prijungimą prie Vokietijos susiejant ją dinastine sąjunga su Hohencolernais.

Iš anksto numatydama tokią perspektyvą, Vokietijos vyriausybė, dar ruošdamasi taikos deryboms su Tarybų Rusija, pareikalavo iš Lietuvos buržuazijos naujų pasižadėjimų. 1917 m. gruodžio 1 d. Lietuvos tarybos pirmininkas A. Smetona, vicepirmininkas S. Kairys ir sekretorius J. Saulys, atvykę į Berlyną, sutiko su Vokietijos valdančiųjų sluoksnių reikalavimu, kad, Vokietijai pripažinus Lietuvos nepriklausomybę, tarp Lietuvos ir Vokietijos būtų sudaryta amžina glaudi sąjunga, kurią įgyvendintų visų pirma karinė ir transporto konvencijos, muitų ir valiutos bendrumas. Taigi buržuazinė Lietuvos taryba turėjo neva lietuvių tautos vardu pareikšti norą prisijungti prie Vokietijos.

1917 m. gruodžio 6 d. reicho vyriausybės ir vyriausiosios karinės vadovybės pasitarime feldmaršalas P. Hindenburgas pasisakė už Lietuvos pajungimą Prūsijai asmeninės unijos pagrindu. „Lietuva mums reikalinga mūsų sienoms garantuoti, — pažymėjo jis. — Ją reikia stipriai pririšti prie savęs" [11]. Kiek vėliau gen. E. Liudendorfas pažymėjo, kad Lietuva reikalinga Vokietijos imperializmui ir kaip placdarmas prieš Tarybų Rusiją

Gruodžio 6 d. pasitarime buvo suderintas tekstas deklaracijos, kurią turėjo priimti buržuazinė Lietuvos taryba. 1917 m. gruodžio 11 d. jį pasirašė visi jos nariai. Deklaracijoje buvo skelbiama, kad atkuriama Lietuvos valstybė su sostine Vilniumi ir nutraukiami visi valstybiniai ryšiai su kitomis tautomis Tačiau tikrąją deklaracijos esmę atskleidė tolesnis jos tekstas. Vokietijos imperialistams reikalaujant, buvo įrašyta, kad Lietuvos taryba pasisako „už amžinus, tvirtus, sąjunginius ryšius su Vokietija, kurie pirmiausia turėtų pasireikšti karine konvencija, susisiekimo konvencija, muitų ir valiutos bendrumu" [14]. Taigi buržuazinė Lietuvos taryba nusilenkė kaizerinių okupantų reikalavimui ir sutiko, kad Lietuva ir toliau liktų Vokietijos imperializmo rankose.

Ypač aktyviai už amžinus Lietuvos ryšius su Vokietija pasisakė A. Smetona. 1918 m. sausio 8 d. Lietuvos tarybos posėdyje jis kategoriškai pareiškė: „Mes neprivalome mainyti gruodžio 11 d. nutarimų" [15]. Tuo tarpu po Bresto taikos į Lietuvą ėmė grįžti jos gyventojai, išvykę karo pradžioje į Rusiją, grįžo daug darbininkų ir darbo valstiečių, kurie jungėsi į bendrą darbo žmonių kovą prieš okupantus ir jų vietinius talkininkus. Tokiomis aplinkybėmis kovo 19 d. buržuazinės Lietuvos tarybos posėdyje jos pirmininkas A. Smetona vėl pareiškė, kad gruodžio 11 d. nutarimas esąs „būtinybė", kad „konvencijos Lietuvai reikalingos", nes ji „maža tarp milžinų" [16], tuo atskleisdamas, jog reakcingoji lietuvių buržuazija siekė sąjungos su Vokietijos imperialistais, kad, jų padedama, galėtų atsispirti prieš augančią Didžiojo Spalio idėjų įtaką, prieš vis stiprėjantį revoliucinį Lietuvos darbo žmonių judėjimą.

Tokią Lietuvos tarybos antiliaudinę politiką griežtai kritikavo net buržuaziniai sluoksniai. „Pasižadėti surišti Lietuvą su Vokietija amžinai militariniais, susisiekimo, pašto, ekonomijos ryšiais — buvo ne kas kita, kaip velniui sielą parduoti", — konstatavo netgi JAV lietuvių buržuazijos atstovas kun. V. Bartuška, aktyviai rūpinęsis buržuazijos pozicijų Lietuvoje įtvirtinimu [17]. Kan. K. Olšauskas konstatavo, kad Lietuvos taryba neturi liaudies masių pasitikėjimo

Draugiškas pokalbis

Rugpjūčio 30 d. Lietuvos KP Centro Komiteto pirmasis sekretorius P. Griškevičius priėmė Tarybų Lietuvoje viešinčią žymią pažangiosios lietuviškosios emigracijos Jungtinėse Amerikos Valstijose veikėją, "Laisvės" laikraščio vyriausiąją redaktorę I. Mizarienę.

Draugas P. Griškevičius papasakojo apie TSKP XXVI suvažiavimo nutarimų vykdymą, sėkmingą respublikos socialinio ir ekonominio vystymo vienuoliktajame penkmetyje planų realizavimą, apie teigiamus vienuoliktajame penkmetyje planų realizavimą, apie teigiamus pasikeitimus, kurie įvyko Nemuno krašte po paskutinio I. Mizarienės apsilankymo tėvų žemėje.

Jis pažymėjo, kad Tarybų Lietuvos darbo žmonės karštai pritaria TSKP ir tarybinės valstybės vidaus ir užsienio politikai, kuria siekiama toliau kelti tarybinių žmonių gerovę, išsaugoti taiką žemėje, ir visiškai ją remia.

Draugas P. Girškevičius aukštai įvertino pažangiųjų užsienio lietuvių organizacijų, jų spaudos organų veiklą ir pažymėjo, kad ji tarnauja taikos reikalui, padeda demaskuoti imperialistinių valstybių avantiūristinį kursą. Jis palinkėjo pažangiojo laikraščio "Laisvė" leidėjams, aktyvistams ir skaitytojams geros sveikatos, sėkmės jų kilnioje veikloje.

Pokalbyje buvo pažymėta, kokią didelę reikšmę siekiant užkirsti kelią branduolinei katastrofai, apriboti ginklavimosi varžybas, turi pastarosios taikios Tarybų Sąjungos iniciatyvos, kurios buvo iškeltos TSKP CK Generalinio Sekretoriaus, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Pirmininko K. Černenkos atsakymuose į užsienio masinės informacijos priemonių ir visuomeninių organizacijų atstovų klausimus.

I. Mizarienė padėkojo už galimybę dar kartą apsilankyti tėvų žemėje, akivaizdžiai įsitikinti, kad tarybiniai žmonės kasmet gyvena vis geriau ir karštai trokšta taikos. Ji pareiškė, kad pažangiosios lietuvių organizacijos Jungtinėse Amerikos Valstijose ir jų laikraščiai skirs visas jėgas ir energiją kovai už tvirtą taiką žemėje.

Pokalbyje dalyvavo Lietuvos TSR Ministrų Tarybos pirmininkas R. Songaila, Lietuvos KP CK užsienio ryšių skyriaus vedėjas M. Sadovskis, respublikos užsienio reikalų ministras V. Zenkevičius, "Tėviškės" draugijos prezidiumo pirmininkas P. Petronis. **ELTA**

REMKITE "LAISVĘ"

GAUKIT

NAUJŲ SKAITYTOJŲ

Amerikos katalikai Lietuvoje

Tarybų Lietuvoje viešėjo didelė grupė JAV Šiaurės Kalifornijos vyskupijų darbuotojų ir tikinčiųjų — kovotojų už taiką.

Labai nuoširdus susitikimas su jais įvyko Lietuvos TSR Taikos gynimo komitete. Jo pirmininkas, respublikos liaudies rašytojas Juozas Baltušis nuoširdžiai pasveikino atvykusius, palinkėjo jiems kloties jų nelengvame darbe, papasakojo apie Tarybų Lietuvos taikos šalininkų veiklą. Savo mintimis pasidalijo ir svečiai.

Sarah Seybold (mokytoja iš Oaklando): Mūsų gyvenimo tikslas — kovoti už taiką. Esame giliai įsitikinę, kad vietos Žemėje užtenka visiems, ir visus ginčijamus klausimus galima spręsti taikingai. Todėl mes turime geriau vieni kitus pažinti, drauge veikti taikos labui.

Bobas O'Brian (Sakramento miesto vyskupijos darbuotojas): Mes suprantame, kokius didelius nuostolius gali atnešti branduolinis karas, mes taip pat žinome, kad mūsų šalis pirmoji pasaulyje prieš žmoniją panaudojo atominę bombą. Tai mums, Amerikos taikos šalininkams, užduoda dar didesnę atsakomybę ir įpareigoja daryti viską, kad panašios tragedijos daugiau nesikartotų. Mes gerai suprantame, kad netgi bet kokia karo propaganda yra nusikaltimas, prieštaraujantis moraliniams žmonijos principams. Mūsų organizacija, vienijanti Šiaurės Kalifornijos katalikus, kelia sau tikslą pasiekti, kad būtų išvežtos Amerikos raketos iš Europos, smarkiai sumažintos branduolinio ginklo atsargos pasaulyje, o mūsų šalis ir Tarybų Sąjunga sėstų už derybų stalo. Mums visiems drauge reikia nutiesti savitarpio supratimo kelius. Tegul Žemė tampa ne raketdromu, o vaikų žaidimų aikštele.

Albert Moser (dvasiškis iš Berkeley): Man teko savo akimis matyti Antrojo pasaulinio karo baisumus — Amerikos kariuomenės dalinio sudėtyje vadavau Buchenvaldą. Hitlerininkų nusikaltimų apsakyti žodžiais neįmanoma. Tačiau tai, prie ko dabar žengia žmonija, neįmanoma net įsivaizduoti. Prieš keturias dešimtis metų aš pergyvenau ir džiaugsmo akimirkų — tai susitikimą prie Elbės su tarybiniais kariais. Manau, kad dvi didžiosios pasaulio valstybės, nežiūrint politinių santvarkų skirtumo, visada turi būti sąjungininkėmis. Ir aš labai apgailestauju, kad dabartinė Washingtono administracija eina priešingu keliu.

Susitikimo pabaigoje svečiai žiūrėjo dokumentinius filmus apie Lietuvą, įgarsintus anglų kalba.

Algimantas Degutis

Popiežius lanko Kanadą

Quebec. — Popiežius Jonas Paulius II atvyko dvylikos dienų vizitui į Kanadą, ir kaip visur, išlipęs iš lėktuvo, pabučiavo grindinį. Jis lankysis Quebeco provincijoje, Toronte, prerijų provincijose ir šiaurės vakarų teritorijose, Vancouveryje ir sostinėje Ottawoje.

Kanados vyriausybė jo susitiktuvėm jau išleido arto 40 milijonų. Ypač sustiprinta apsauga po pastarojo bombos sprogimo Montrealio geležinkelių stotyje.

TARYBŲ LIETUVOS KULTŪRINĖ KRONIKA

PAMINĖTA LIAUDIES POETO SUKAKTIS

Rugpjūčio 27 dieną Vilniuje, Lietuvos TSR Valstybiniame akademiniame dramos teatre, įvyko iškilmingas vakaras, skirtas Lietuvos TSR liaudies poeto Liudo Giros gimimo 100-osioms metinėms paminėti.

Minėjime dalyvavo Lietuvos KP ir respublikos vyriausybės vadovai, kultūros veikėjai, svečiai iš broliškų respublikų, poeto kūrybos gerbėjai.

— Keturis dešimtmečius lietuvių literatūros baruose intensyviai ir našiai dirbo Liudas Gira, — pradėdamas iškilmingą vakarą, pasakė jubiliejinės komisijos pirmininkas A. Maldonis. — Ir visą tą laikotarpį Liudas Gira buvo vienas iš ryškiausių, aktyviausių literatūros bei visuomenės veikėjų.

Gyvenęs sudėtingu istoriniu laikotarpiu, Liudas Gira neišvengė prieštaravimų. Idėjinė evoliucija, blaivesnis požiūris į buržuazinę tikrovę, artima pažintis su Tarybų Sąjungos darbo žmonių pasiekimais, pirmosios pasaulyje socializmo šalies daugianacionalinė kultūra padėjo Liudui Girai padaryti griežtą posūkį į kairę, kuris atvedė jį, kaip ir ne vieną talentingą lietuvių rašytoją, į socialistinės Lietuvos, lietuvių tarybinės literatūros kūrėjų gretas. Galutinai kaip poetas-kovotojas, internacionalistas Liudas Gira susiformavo Didžiojo Tėvynės karo ugnyje. Geriausi jo karo meto kūriniai tapo lietuvių tarybinės literatūros istoriniais puslapiais, pelnė jam pripažinimą ir pagarbą ne tik Lietuvoje, bet ir toli už jos ribų. Jie gyvi ir šiandien.

Pranešimą apie L. Giros gyvenimą ir kūrybą padarė filologijos mokslų kandidatas K. Doveika.

Apie Liudo Giros kūrybinį palikimą, jo nuopelnus puoselėjant brolišku respublikų literatūrinius ryšius iškilmingame vakare kalbėjo lietuvių literatūros tarybos prie TSRS Rašytojų sąjungos pirmininkas, LTSR nusipelnęs kultūros veikėjas L. Ozerovas, baltarusių rašytojas A. Maldis, svečias iš Latvijos — rašytojas J. Vanagas, rašytojas V. Radaitis.

REIKŠMINGAS KULTŪRINIO GYVENIMO ĮVYKIS

Iš spaudos išėjo paskutinis — dvyliktasis "Lietuviškosios tarybinės enciklopedijos" tomas. "Lietuviškoji tarybinė enciklopedija" savo apimtimi (1845 spaudos lankai) yra viena stambiausių tarp sąjunginių respublikų enciklopedijų. Joje išspausdinti 72 tūkstančiai straipsnių, apie 20 tūkstančių iliustracijų, beveik pusė jų spalvotos. Pirmą sykį lietuvių kultūros istorijoje enciklopedijoje pateikta apie 800 žemėlapių.

Straipsnius enciklopedijai rašė 1750 autorių, redakcijai talkino daugiau kaip pusė tūkstančio mokslinių konsultantų. Ypač didelę paramą teikė mokslinės redakcinės tarybos nariai — akademikas P. Brazdžiūnas, žurnalistas tarptautininkas Č. Juršėnas, akademikas J. Kubilius, profesorius M. Martynaitis, akademikas K. Meškauskas, LTSR Mokslų Akademijos narys-korespondentas R. Šarmaitis, akademikas A. Žukauskas ir kiti. Kadangi nuo pirmojo "Lietuviškosios tarybinės enciklopedijos" tomo pasirodymo praėjo devyneri metai, ir per tą laiką gyvenimas įnešė daug naujovių, ateinančiais metais bus išleistas dar vienas papildymų tomas.

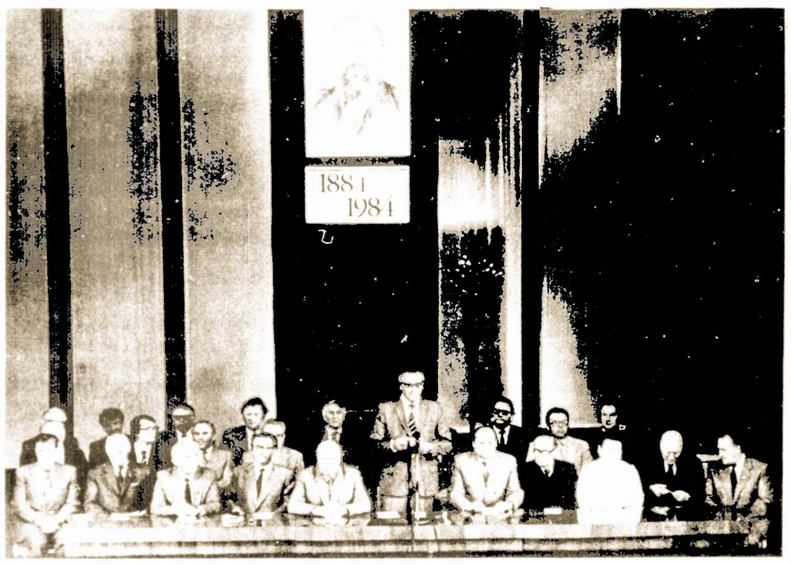

Nuotraukoje: **Lietuvių liaudies poeto Liudo Giros 100-ųjų gimimo metinių iškilmingo minėjimo prezidiumas.**

AKVARELĖ, GRAFIKA IR PIEŠINIAI

Lietuvos TSR dailės muziejaus centriniuose rūmuose Vilniuje atidaryta Kanadoje gyvenančio lietuvio dailininko Jurgio Račkaus kūrinių paroda, kurioje eksponuojama kelios dešimtys akvarelių, grafikos darbų ir piešinių. Tai — atskiri lakštai iš ciklo "Dangus ir žemė", Ispanijos ir Anglijos peizažai, kompozicijos.

Prieš penkis dešimtmečius drauge su tėvais iškeliavęs užjūrin, Jurgis Račkus, kaip buvo pažymėta parodos atidaryme, išsaugojo meilę gimtajam kraštui, daug laiko skiria kultūriniams ryšiams su Tarybų Lietuva, lietuvių dailės propagavimui.

Tai jau antroji personalinė J. Račkaus kūrinių paroda Vilniuje. Ją surengė Lietuvos TSR dailės muziejus drauge su "Tėviškės" draugija.

KNYGOS MOKSLEIVIAMS IR PEDAGOGAMS

Kaune įsikūrusi "Šviesos" leidykla išleido naują literatūros kritiko Vytauto Areškos knygą "Eduardas Mieželaitis", kurioje pasakojama apie poeto gyvenimą ir kūrybą. Šis didelio tiražo leidinys papildo moksleiviams skirtos literatūros serijos "Gyvenimas ir kūryba" bibliotekas.

Tarybų Lietuvos vidurinių mokyklų pedagogai ir moksleiviai gerai vertina jau išėjusias knygas apie žymius lietuvių rašytojus ir kalbininkus — K. Būgą, J. Jablonskį, A. Baranauską, Žemaitę, J. Biliūną ir kitus. Šiais metais serija "Gyvenimas ir kūryba" pasipildys naujais leidiniais apie poetus A. Mickevičių ir Just. Marcinkevičių.

Parengtas literatūros perspektyvinis planas 1986-1990 metams. Pedagogai ir moksleiviai galės įsigyti knygų apie kalbininkus ir rašytojus bei daugelį kitų mokslininkų, dailininkų, scenos meistrų. Ruošiant šias knygas, leidyklai talkininkauja gausus respublikos mokslo ir kultūros populiarintojų, literatūros kritikų, kalbininkų, rašytojų būrys.

"SUVARTUKAS" SUGRĮŽO IŠ PORTUGALIJOS

Atstovauti Tarybų šalies saviveikliniam menui tarptautiniame folkloro festivalyje, kuris įvyko Portugalijoje, buvo išvykęs Plungės rajoninių kultūros namų šokių ir dainų liaudies kolektyvas "Suvartukas".

"Suvartukas" — vienas populiariausių meno saviveiklos kolektyvų Lietuvoje. Jame šoka, dainuoja, groja mokytojai, inžinieriai, darbininkai, tarnautojai, moksleiviai. Ne kartą kolektyvas pelnė prizininkų vardą respublikiniuose konkursuose, jis dalyvavo visose pastarosiose respublikinėse dainų šventėse. Žemaitijos saviveiklininkai koncertavo Maskvoje, BAM-o statytojams, taip pat Bulgarijoje, Čekoslovakijoje, Lenkijoje, Vokietijos Demokratinėje Respublikoje, Alžyre.

Tarptautiniam festivaliui Portugalijoje Plungės saviveiklininkai buvo paruošę daugiau kaip valandą trunkančią programą. Ypač didelio pasisekimo susilaukė lietuvių liaudies šokiai "Šventinė polka", "Kauškutis", "Trijula" ir kiti. Keletą kūrinių festivaliui paruošė ir kaimo kapela.

Laisvu nuo koncertų ir repeticijų metu šokėjai ir muzikantai aplankė šiaurinės Portugalijos įdomesnes vietas, grožėjosi Atlanto vandenyno skalaujama pakrante, gražia gamta. Viešnagė Portugalijoje truko vienuolika dienų.

M. MAŽVYDO PARKE — NAUJOS SKULPTŪROS

Naujais meno kūriniais praturtėjo klaipėdiečių ir svečių pamėgtas uostamiesčio M. Mažvydo parkas. Jį padabino šešios dekoratyvinės skulptūros, kurias respublikos dailininkai iš akmens luitų iškalė tradicinėje kūrybinėje stovykloje Smiltynėje. Ekspoziciją po atviru dangumi papildė profesoriaus Juozo Kėdainio skulptūrinio grupė "Šeima", vilniečių dailininkų Vaclovo Krūtinio — "Bangų šešėliai", Petro Mazūro — "Juoda Moteris", klaipėdiečių Arūno Sakalausko "Viltis", Vytauto Balsio "Danė" ir Gintauto Jonkaus — "Į kelionę".

Dabar M. Mažvydo parką puošia 93 respublikos dailininkų sukurtos skulptūros.

Rinkinį sudarė
V. Petkevičienė

Šviečia Elektrėnų žiburiai

Lietuvos V. Lenino elektrinės kolektyve įprasta aplenkti ligą. Praktiškai visi čia dirbantys žmonės dukart per metus praeina labai kruopštų medicininį patikrinimą.

Rūpintis dirbančiųjų sveikatos būkle, darbo ir poilsio sąlygų gerinimu įpareigoja tarp elektrinės administracijos ir darbininkų pasirašoma kolektyvinė sutartis. Kaip ji vykdoma, nuolat kontroliuoja įmonės profsąjungos komitetas.

— Energetikų darbas — labai įtemptas ir atsakingas, — sako elektrinės profsąjungos komiteto pirmininkas Stasys Ramanauskas. — Todėl jiems reikia gero poilsio ir tvirtos sveikatos. Tam tarnauja mūsų sveikatingumo "cechas" — sanatorija-profilaktoriumas.

Šis sveikatos centras, pastatytas ant gražaus Anykščių ežero kranto, žaliame pušyne, niekuo nenusileidžia geriausių Lietuvos kurortų gydykloms. Čia iš vietinio 580 metrų gylio gręžinio vartojamas netgi savas mineralinis vanduo.

Didžiuliame sveikatingumo komplekse įrengti gydomosios gimnastikos, masažo ir kiti kabinetai, įvairios laboratorijos, vienuolikos rūšių gydomosios vonios. Beveik pusantro šimto vietų sanatorijoje-profilaktoriume su profsąjungos kelialapiais po darbo gydosi ir ilsisi visi elektrinės dirbantieji.

Sanatorija — profilaktoriumas, kainavęs įmonei apie milijoną rublių, pastatytas pagal kolektyvo ekonominio ir socialinio vystymosi planą. Nemažai lėšų išleista ir vasaros poilsio bazei Šventojoje, kur vienu metu gali ilsėtis du šimtai šeimų.

Tokie objektai bus statomi ir ateityje. Molėtų ežerų pakrantėse išaugs nauji vasaros nameliai, bus išplėsta poilsio bazė pajūryje.

Elektrinės profsąjungos aktyvas nuolat rūpinasi, kad jauku ir gera būtų kiekvienoje darbo vietoje. Antai įmonės teritorijoje pasodinta nemažai medžių, dekoratyvinių krūmų, pastatytos jaukios pavėsinės. Šalia įrengimų cechuose žydi gėlės, akį patraukia įmantrūs vijoklių raštai.

Jau ketvirtis amžiaus dieną naktį šviečia Elektrėnų žiburiai. Per tą laiką išaugo nauja miesto gyventojų karta, susiklostė savos tradicijos. Noriai elektrėniškiai dalyvauja bendrose gyvenvietės tvarkymo talkose, puošia ir gražina savo gimtąjį miestą. Tradicinėmis tapo šventinės eisenos miesto gatvėmis, įmonės sportininkų bėgimas ežero pakrantėmis. Šimtus poezijos mėgėjų iš visos respublikos sutraukia "Mažasis poezijos pavasaris".

Arūnas Požarskas

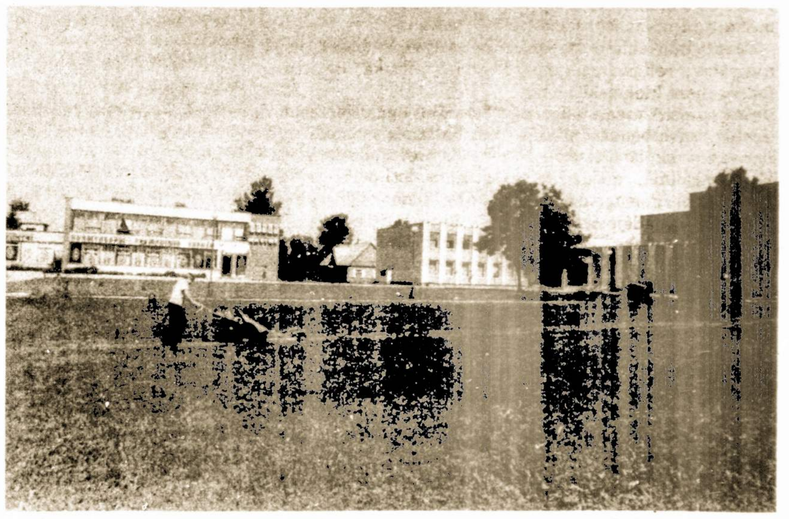

Auga ir gražėja Josvainių miestelis. Jo gyventojai turi ištaigingus kultūros namus, į kuriuos gastrolių atvyksta ir profesionalūs teatrai. Kaimo aplinkos tvarkymo apžiūroje Kėdainių rajono Josvainių kolūkiui atiteko trečioji vieta.

Nuotraukoje: **Gražiai tvarkoma Kėdainių rajono Josvainių miestelio aplinka.**
A. Sabaliausko nuotrauka

PASLAPTIES SKRAISTĘ NUPLĖŠUS (I)

Psichologinis karas: vakar ir šiandien

Laikas daug ką atskleidžia. Net tada, kai manai supratęs tam tikrą politinį reiškinį, tarsi gėrai jį išmanąs, laikas gali jį ūmai pakoreguoti. Laikas — ne vangi tėkmė, o audringas srautas, kurio sūkuriuose nelauktai iškyla į paviršių tas, kas ilgai glūdėjo gelmėse. Ir kita laiko ypatybė: jis priverčia atsigręžti į praeitį. Sugrįžta į pirmykštę padėtį ne tik žmonės, bet ir politiniai fenomenai.

Kadais padėjau į savo archyvus sudulkėjusius aplankus su užrašu „Oberlenderis". 20-ties metų senumo byla, ir šiandien, kad prisimintume šeštojo dešimtmečio — septintojo dešimtmečio pradžios veikėjus, tenka vartyti informacinius leidinius ar raustis savo atmintyje. Priminsiu, jog kalbama apie Teodorą Oberlenderį, Adenauerio epochos VFR vyriausybės narį. Oberlenderis buvo demaskuotas kaip karinis nusikaltėlis ir turėjo atsistatydinti. Jo vardo seniai nematyti pirmuose VFR laikraščių puslapiuose, jis retai šmėstelėdavo KDS ir kai kurių kitų VFR organizacijų veiklos kronikoje. Kartą Bonos viešbučio „Kenigshof" salėje, kur posėdžiavo „Draugija Rytų Europai studijuoti", man parodė apkūnų išblyškusį vyriškį. Mano kaimynas, laikraščio „Frankfurter rundšau" žurnalistas, tarė, kreipdamasis į mane:

— Tai tas pats Oberlenderis, kuriam tarybinė spauda ir jūs patys skyrėte tiek straipsnių...

Įsiminiau šią figūrą juoda eilute — tikras eksponatas iš Bonos panoptikumo. Buvo aštuntasis dešimtmetis, audringų pasaulinės politikos poslinkių metas, ir VFR sostinėje niekas nebeprisiminė šio pono, simbolizavusio tą grėsmingą VFR politikos etapą, kada revanšizmas davė toną (Oberlenderis buvo ne tik eksnacistas, bet ir perkeltųjų ir ištremtųjų reikalų ministras). Tačiau laikas dar kartą priminė: 1981 metais buvau susitikęs su žymiu VFR rašytoju Bernu Engelmanu. Jis tik ką išleido dar vieną dokumentinį romaną, pavadintą „Nuleista kilpa", ir buvo labai susirūpinęs.

— Matote, — kalbėjo Engelmanas, — man gresia teisminis persekiojimas...

— Kas atsitiko? — nustebau, žinodamas, kad Engelmano kūriniai leidžiami dažnai ir yra labai populiarūs.

— Parašiau romaną, remdamasis politinio gyvenimo VFR realijomis, konkrečiai, bandymais reabilituoti nacizmą, sužlugdyti karinių nusikaltėlių persekiojimą. Romane veikia tiek išgalvoti, tiek ir realūs personažai. Pavaizdavau jame ir Oberlenderį bei jo piktadarybes. Jis ir padavė į teismą, reikalaudamas išimti kai kuriuos puslapius...

Po kelių mėnesių sužinojau: Engelmanas pralaimėjo bylą. Teismas patenkino Oberlenderio ieškinį — esą VFR teismas neišnagrinėjo jam inkriminuojamų kaltinimų (iš tikrųjų Oberlenderį 1960 metais teisė VDR aukščiausiasis teismas, bet jo sprendimą demonstratyviai ignoruoja Vakarų Vokietijos teisingumas). Todėl Engelmanui iš antrojo leidimo teko išimti kai kuriuos puslapius. O dar po kelių mėnesių, maždaug apie 1982 metų vidurį, Oberlenderis padavė į teismą žurnalą „Štern", priminusį jo nacistinę praeitį...

Na, ir atkaklus tasai Oberlenderis! Ir kai mąsčiau apie to atkaklumo priežastis, mažiausiai buvau linkęs jas aiškinti individualiomis buvusio Bonos ministro savybėmis. Tai kaip čia yra? O kaip buvo baigiantis šeštajam dešimtmečiui, kai, nepaisant visų demaskavimų, Oberlenderis tvirtai laikėsi ministro kėdėje? Veikiau: kodėl jį laikė, nepaisydami visų keblumų ir pasaulio visuomenės pasipiktinimo?

Kad ir kaip keista, Klauso Barbjė byla padėjo man rasti atsakymą. Be abejo, jiedu skirtingo rango žmonės. Adenauerio žvalgybininkui Gelenui Barbjė buvo reikalingas dėl kitų priežasčių, nei pačiam Adenaueriui Oberlenderis. Bet ir vienas, ir kitas, ir trečias, ir ketvirtas buvo reikalingi antitarybinio „šaltojo karo" organizatoriams.

Kaip žinome, nuo 1945 metų vasaros reakcingiausi JAV sluoksniai suskato planuoti „šaltąjį" ir „karštąjį" karą prieš socialistinį pasaulį. Sudarinėti planai, memorandumai, programos — šie sumanymai net buvo įkūnyti nelemtoje (politikos koordinavimo valdyba, organizuojanti ardomąją veiklą prieš socialistines šalis) Frenko Viznerio žinyboje. Tačiau apie tai galvota ne tik Vašingtone. Pateiksiu nedaug kam žinomą įrodymą, kaip Viznerio idėjas, direktyvas bei kitus amerikiečių antitarybinio planavimo dokumentus suvokdavo tik ką kritusio nacistinio reicho veikėjai. Priminsiu: Viznerio plano pagrindinėje dalyje kariniai metodai buvo derinami su Tarybų Sąjungos „sužlugdymu iš vidaus" bei prasiskverbimu į jaunos socialistinės sandraugos šalis ir — tai itin svarbu! — su visų esesininkų ir imigrantų pasitelkimu. Tuos pačius tikslus kėlė ir slaptas dokumentas, sudarytas Vakarų Vokietijoje pirmais pokario metais.

Štai jo tekstas:

„Dėl psichologinio karo.

...Kad nugalėjus bolševizmą, šiai kovai vadovaujančios jėgos turi sudaryti:

1) politinės kovos, vykdomos iki karo pradžios, programą;

2) paramos ginkluotai kovai programą;

3) taikos programą, prikl ausomą nuo minėtų programų. Ši programa turi numatyti ilgalaikius tikslus. Tai turi būti ne Atlanto chartija, o amerikietiška taika (pax americana), kurios socialinis turinys tapatus krikščioniškai taikai (pax christiana).

Vokiečiai neturėjo tokios programos Tarybų Sąjungai, kaip ir amerikiečiai — Vokietijai, nes Morgentau plane buvo numatyta tęsti karą. Karą laimėti lengviau negu taiką, ypač turint galvoje kovą su idėja. Abiejuose pasauliniuose karuose taika buvo pralaimėta, teliko chaosas. Kad sutriuškinus bolševizmą, reikia:

1) sukurti kokią nors religinio pavaldumo formą;

2) grįžti prie individualizmo;

3) grįžti prie privačios nuosavybės.

Tai pasiekti įmanoma tik nuoseklia puolamąja kova, itin taktiška, moraliai tyra ir ilga.

Pirmiausia bolševizmą gali įveikti patys rusai, nes bolševizmas — rusų liga. Čia lemiamą katalizatoriaus vaidmenį gali suvaidinti tik tos tautos, kurios žino, kas yra bolševizmas ir rusai. Jas reikia panaudoti „psichologiniam karui", tai sutaupys daugelio armijų kraujo.

Karo su Vokietija metu buvo žmonių, kurie protestavo prieš politinės koncepcijos nebuvimą kovojant su Rytais. Jie palaikė artimus ryšius su emigrantais iš Tarybų Sąjungos, kurie politiniame kare nepamainomi kaip Rytų ir Vakarų demokratijos žinovai.

Jei prieš priimant būsimą politinį sprendimą pavyks suburti šį nedidelį, bet vertingą būrį žmonių, kuriuos bolševikai dabar stengiasi izoliuoti ir net sunaikinti, ir leisti jam slapta dirbti, tai tie, kurie tai padarys, turės šansų sukurti Rytų tautų pacifikavimo programą. Ši programa, parengta kvalifikuotų ekspertų, įgalins nuraminti šią sunkią ir ankštą žemės rutulio dalį..."

Ar bereikia komentuoti memorandumą? Visiškai aiški jo nacistinė antikomunistinė esmė, šlykšti demagogija (beje, visiškai priimtina ir Vašingtonui). Esmė tokia: tarybinėms tautoms nuraminti (t. y. jas užkariauti) JAV turi parinkti ir priimti į tarnybą įnirtingiausius antitarybininkus — emigrantus, banderininkus, pasprukusius išdavikus ir, be abejo, jų globėjus — „moraliai tyrus" hitlerinius šnipus ir diversantus.

Autorius: Teodoras Oberlenderis.

Susipažinkime su juo artimiau, nes jo biografiją aš ilgokai studijavau, surinkau apsčiai medžiagos.

Levas BEZYMENSKIS

Kultūros Atgarsiai

AKTORIAI PRIEŠ REAGANĄ

Filmų aktoriai jaučia specialią atsakomybę už Reaganą. Pagarsėjęs aktorius Paul Newman taip išsireiškė:

"Jis, pagaliau, vienas mūsų — jis kilęs iš mūsų tarpo, mūsų tarpe dar yra kolegų, kurie kartu su Ronaldu Reaganu, su Ronnie, kaip jis buvo vadinamas, kartu vaidino, grimavosi prie tų pačių veidrodžių, valgė priešpiečius tose pačiose kafeterijose . . . Mums, žinoma, gėda, kad mūsų profesijos žmogus pavirto į tokį fenomeną, kad jis veikia prieš Amerikos žmonių gerbūvį . . ."

Yra susidaręs neformalus komitetas, į kurį įeina Paul Newman, Shirley McLane, Ed Asner ir eilė kitų filmų aktorių, kurie yra pasiryžę visomis išgalėmis darbuotis už Mondale laimėjimą. Tas pats Paul Newman taip išsireiškė:

"Mes, aktoriai, turime dvi ypatybes, per kurias mes galime publiką paveikti. Visų pirma — mes esame pagarsėję ir žmonės mūsų balso klauso. Bet yra ir kita ypatybė — nemenka dalis mūsų profesijos žmonių uždirba nemenkus pinigus. Aš prašau mano kolegų aktorių, kad jie neeikvotų tiek pinigų plaukiojimo baseinams, naujiems automobiliams ir kitoms prašmatnybėms, bet aukotų daugiau politinėms kampanijoms. Mūsų vilos Beverly Hills kalvose nesaugesnės nuo branduolinio siaubo negu griuvėsiai juodųjų getuose. Atbuskime, susipraskime. Priverskime mūsų Ronnie grįžti į Hollywooda!"

STOGAS IR ESTRADA . . .

Pažangieji Amerikos dailininkai, kurie sausio mėnesį buvo surengę keliolika solidarumo su Nikaragva meno parodų New Yorke ir kituose miestuose, sukėlė virš šimto tūkstančių dolerių, stengdamiesi padėti nikaragviečiams. Buvo atsiklausta Nikaragvos kultūrininkų, kokiems tikslams jie norėtų tą auką panaudoti. Gautas atsakymas: Managvoje, Nikaragvos sostinėje, statomi kultūros namai, bet dar nebaigta estrada didžiojoje salėje ir dar virš pastato nėra stogo. Paaukokite tam . . .

Dabar pažangi kritikė Lucy Lippard, kuri lankėsi Nikaragvoje, savaitraštyje "Village Voice" rašo:

"Buvo žmonių, kurie šaipėsi ir sakė, kad mūsų solidarumo akcija nieko nereiškia, kad mes rengdami tokias parodas tik bandome aukštinti savo karjeras. Bet kai aš buvau Managvoje, aš mačiau stogą, taip, stogą, virš naujųjų kultūros rūmų, kuris, kaip man sakė kultūros reikalų ministras, buvo baigtas mūsų finansine pagalba. Paskui jis mane įvedė į pastatą, užvedė ant estrados ir pasakė — 'tą jūs irgi pastatėte'. Aš jaučiausi kalta. Tai, žinoma, ne filantropija, o tarptautinis solidarumas. Jie, nikaragviečiai, kovoja prieš kontras, prieš sukilėlius, jų sūnūs ir dukros žūsta nuo gerai ginkluotų įsiveržėlių rankų, o mes tik pajėgiame jiems padėti baigti stogą. Visgi, jaučiasi gerai, kad bent kuom nors jiems padėjome . . ."

ŠLAMŠTINIAI FILMAI

Tam tikru mastu Hollywoodas visuomet atspindėjo politinį klimatą mūsų šalyje. Geriausieji filmai su rimtu socialiniu turiniu ten buvo sukurti tarp 1930 ir 1940 metų, kuomet šalis pergyveno stiprių socialinių kovų virtinę, ir vėliau Antrojo pasaulinio karo metu, kuomet antifašistinės nuotaikos buvo stiprios, noras nugalėti fašistinę Ašį vyravo žmonėse. Tokie filmai kaip "Grapes of Wrath" ("Pagiežos kekės"), "Of Mice and Men" (Apie peles ir žmones") ir panašūs pasilieka kaip klasikiniai šedevrai.

Makartizmo eroje Hollywoodas žymiai pasuko į dešinę, bet Vietnamo karo dešimtmečio metu, sutampant su pažangiu studentų judėjimu, Hollywoode žymiai atgijo pažangiosios idėjos. Tas nereiškia, kad ten viskas — arba juoda arba balta. Net tamsiausiais makartizmo laikais kai kurie filmininkai pajėgė sukurti pažangius kūrinius, kurie savimi perstatė kultūrinę rezistenciją, o labiau pažangių erų laiku, šalia rimtesnių kūrinių, buvo nemažai gaminama reakcinio arba tiesiog banališko šlamšto.

Dabar, kaip visi žino, Hollywoodas vėl pergyvena tamsų reakcinį periodą. Prieš keletą metų pasirodęs filmas "The Deer Hunter" ("Stirnų medžiotojas"), kuris garbino amerikiečių rolę Vietnamo kare ir vaizdavo vietnamiečius kovotojus kaip laukinius žiaurūnus, buvo pirmasis signalas. Dabar prieita prie naujos fazės: naujas filmas, "Raudonoji aušra" ("Red Dawn") signaluoja, kad reakciniai filmininkai yra pasiryžę visuomenę paveikti prie tiesioginio kiršinimo prieš Tarybų Sąjungą ir kitas socialistines šalis. Bet tas tieisoginis, aiškiai politinis užmojis turi ir kitą pusę, labiau paslėptą, bet nemažiau kenksmingą. Hollywoode dabar sukami filmai, kurie paviršutiniškai atrodo tokie kvaili, kad apie politinį turinį negali būti nė kalbos. Bet faktinai jie atgaivina visokias senas reakcines klišes, įskaitant rasizmą, nors po "naiviško nesupratimo" priedanga. Toks filmas yra "Sheena", tikras Hollywoodo tradicinis šlamštas, bet signaluojantis, kad reakcininkai mano, jog "dabar vėl viskas galima".

Sheena yra baltosios rasės kraštutiniai lytiniai patraukli mergina, kuri kažkaip tampa "laukinės" Afrikos negrų genties karaliene. Jie ją dievina, o jinai, savo naiviškų būdu, juos traktuoja kaip kvailus vaikus . . .

Kadaise tokie filmai Hollywoode buvo sukami tuzinais. Bet paskui antirasistinis judėjimas, žmonių susipratimas ir pačių negrų kovingas judėjimas tokias kvailybes beveik sulaikė. Dabartinė Afrika, nacionaliniai atbudusi Afrika, savaimingų valstybių Afrika, kovų prieš neokolonializmą Afrika, aišku, negali nieko bendro turėti su tuom, kas vaizduojama filme "Sheena". Yra nuomonių, kad į tokius filmus nereikia kreipti dėmesio. Viena kritikė, C. Kelly, kalbėdama per televizijos 7-ąjį kanalą, taip išsireiškė:

"Kuomet Sheena filmo pradžioje pasirodo pusnuogė ekrane, ji joja ant afrikietiškos zebros. Bet antras žvilgsnis parodo, kad tai ne zebra, o arklys, kurį studijos technikai nutapė baltų ir juodų dažų dryžiais — gyvulio ausys aiškiai arklio, o ne zebros. Kad jie bent būtų nutapę asilą, kurio ausys panašesnės! Vienaip ar kitaip, sunku pasakyti, kas labiau naivus — Sheena ir jos zebra-arklys, ar filmo direktoriai ir produseriai, kurie mano, kad jie gyvena 1920-aisiais metais . . ."

Bet, kaip išsireiškė New Yorko negrų savaitraštis "Amsterdam News", tokie filmai nėra vien naiviški ir pajuokos verti — prieš juos reikia kovoti. Tas laikraštis sakė:

"Mes vėl vaizduojami, būk tai čia ar Afrikoje, kaip linksmi vaikiški laukiniai . . . Ar baltieji rasistai nieko nepasimokys?"

R. B.

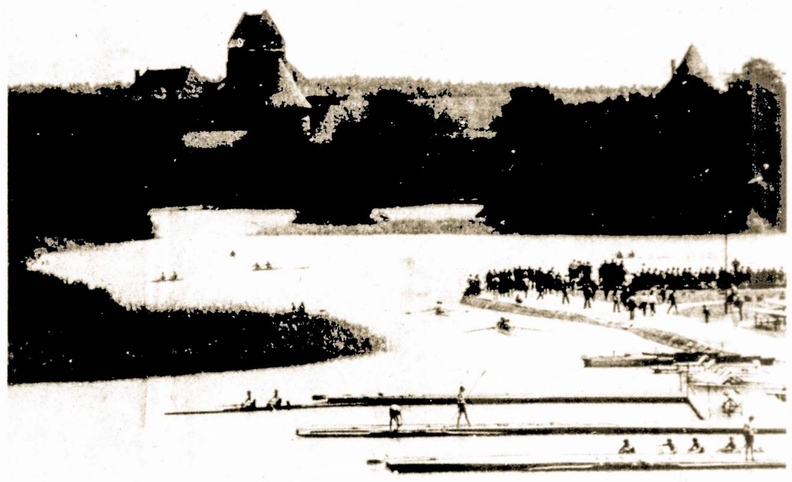

Galvės ežere prie Trakų pilies treniruojasi gabiausios Lietuvos irkluotojos.
A. Jankausko nuotrauka

TELEGRAFU „TIESAI" IŠ NIUJORKO

DAR VIENA AUKA

Neseniai Aleksui Lisianskiui tikrino kraujo spaudimą, kadangi ši procedūra jo profesijai privaloma. Taip nutarė Niujorko taksi vairuotojų profsąjunga, ir medicininį patikrinimą turėjo praeiti visi unijos nariai — daugiau kaip 6 tūkstančiai 15 taksi kompanijų vairuotojų.

Kad ir kaip ten būtų, tačiau vairuoti geltonąjį „kebą" didžiausio Amerikos miesto gatvėmis — labai sunkus ir sveikatai pavojingas darbas. Bet kuris Niujorko svečias negali nesižavėti šių darbštuolių meistriškumu ir kartu nesistebėti, kaip jie nepaiso elementariausių eismo taisyklių. Geltonos spalvos taksi būtinai praspruks šviečiant raudonai šviesai, tiesiog prieš tavo nosį pasuks iš trečios arba net iš ketvirtos eilės, sustos užsirūkyti sankryžoje arba išleis keleivį tiesiog vidury gatvės. Tačiau tuo stebisi tik atvažiavęs žmogus. Tikras niujorkietis žino, jog kitaip vairuotojas negali: juk nepaisant visų taisyklių, reikia aplenkti trimis eilėmis sustatytus automobilius, saugotis arklių ekipažų, kuriais vežiojami smalsūs turistai, pėsčiųjų, būtinai stovinčių ne ant šaligatvio, bet važiuojamojoje dalyje, dviračiais lekiančių kamikadzių, tūkstančius dolerių kainuojančių šunų, ristele bėgiojančių entuziastų, vežimėlių su gardžiai kvepiančiais kepsniais ir kitų kliūčių. Ir visų svarbiausia šiame beprotiškame maratone — pralenkti laiką, kuris Amerikoje, kaip žinome, pinigai. Be to, būti taksi vairuotoju Niujorke — taip pat pavojinga gyvybei, kaip ir teisėjauti futbolo rungtynėms Buenos Airėse. Kiekvienais metais Niujorke nužudo ir apiplėšia dešimtis taksistų. Ir nors vairuotojas nuo keleivio atskirtas neperšaunamu stiklu, tačiau pro langelį, per kurį vairuotojui paduodami pinigai, dažnai kaišiojamas pistoleto vamzdis.

Taigi gydytojas patikrino Alekso Lisianskio kraujo spaudimą. Jis buvo normalus. Aleksas tuo ir neabejojo — juk jam dar toli iki senatvės ir taksi vairuotoju Niujorke dirba tik ketverius metus. Tačiau po kelių dienų 38-erių metų vyriškį palaidojo.

Aleksas Lisianskis mirė ne nuo žaizdų, gautų autoavarijoje, ir žuvo ne nuo grobikų rankos. Jis mirė šalia savo buto, kuris yra palyginti ramioje Niujorko Kvinzo rajono dalyje. Aleksas su bičiuliu rengėsi eiti užkąsti, kai prie jų priėjo policininkas, išsitraukė pistoletą, kažką pasakė ir iššovė į krūtinę. Kraujas aptaškė šalia stovėjusį Maratą — 18-metį sūnų. Tik už kelių žingsnių nuo žmogžudystės vietos buvo ir žmona. Keturi iš penkių vairuotojo vaikų matė tėvo mirtį. Ketverių metukų Polina buvo užmiestyje, iš ten ją atvežė tiesiai į laidotuves.

Lisianskių šeima į Niujorką atvyko iš Dušanbės. Susigundę kažkieno pažadėtomis „rojaus gėrybėmis", jie paliko Tėvynę.

Tačiau Amerikoje Lisianskio laukė ne kalnai užjūrio gėrybių, bet slidus nuo prakaito taksi vairas. Liepos 17 dieną jo gyvenimo maratoną nutraukė policininko kulka...

Aleksą Lisianskį, kaip teigia, nušovė atsitiktinai. Nusikaltimo priežastis policija nutyli. Tik paskelbta, kad į emigrantą šovė policijos karininkas Ralfas Vaitas, Amerikos spaudos plačiai išreklamuotas detektyvas. Kažkada jis buvo prasiskverbęs į „Juodųjų panterų" organizaciją ir parengė šios negrų organizacijos narių skerdynes.

Vilius KAVALIAUSKAS
Niujorkas

„Liepos 18 d. „Tiesoje" skaičiau V. Kavaliausko straipsnį iš JAV, kuriame rašoma, kad galimas daiktas, jog, kaip tvirtina amerikiečių rašytojas D. Jelopas, priešpaskutinis Romos katalikų bažnyčios vadovas galėjo būti nunuodytas. Jeigu galite, prašom apie tai papasakoti plačiau", — prašo kaunietis V. Kazlauskas.

Spausdiname straipsnius, kurie buvo išspausdinti Paryžiuje leidžiamame žurnale „Pari mač" ir Italijos žurnale „Panorama".

Paslaptinga popiežiaus Jono Pauliaus I mirtis

Mūsų pasakojimas prasideda nuo 1978 metų rugsėjo 28 d., penktos valandos po pietų. Popiežius Jonas Paulius I, buvęs kardinolas Albinas Lučianis, priima vyriausiąjį Romos kurijos tarnautoją, Vatikano valstybės sekretorių kardinolą Vijo, ketindamas jam pranešti kai kuriuos savo sprendimus: reikia išsamiai ištirti skandalingas Vatikano banko aferas, Romos kurijoje numatoma daug naujų paskyrimų, pradedant kardinolo Benelio paskyrimu valstybės sekretoriumi vietoj Vijo; daugelį reikės leisti poilsio, taip pat būtina peržiūrėti bažnyčios pozicijas gimimų kontrolės klausimu.

„NUO SMULKIŲ IŠSISUKINĖJIMŲ IKI DIDELIO MELO"

Pokalbis truko apie dvi valandas. Pusę aštuonių Vijo atsisveikino. Jis grįžo į savo kabinetą, kuris buvo netoli nuo popiežiaus kabineto.

Galbūt tai buvo tik sutapimas, bet visi asmenys, kuriuos popiežius Jonas Paulius I nutarė pakeisti, buvo „Vatikano masonų ložės" sąraše. Šį sąrašą prieš tai paskelbė vienas slaptos ložės „P-2" narys, susipykęs su jos vadovais (čia kalbama apie italų žurnalistą Miną Pekorelį, kurio praeitis gana tamsi. Jis buvo susijęs su slaptomis tarnybomis, o netrukus po šio įvykio buvo rastas negyvas savo kontoroje — Red.). Sąraše buvo tokie vardai: Vatikano banko vadovas, amerikiečių vyskupas Marcinkus, kardinolai Vijo, Paletis, Badžas, De Bonis. Kai dėl prelatų, kuriuos Jonas Paulius I ketino paskirti į atleistųjų vietą, tai iš jų pavardžių nė vienos nebuvo masonų sąraše: Benelis, Feličė, Abo, Antonetis. (Neseniai Italijoje paskelbtas parlamento komisijos pranešimas apie masonų ložės „P-2" veiklos tyrimą, kuris oficialiai patvirtina šios organizacijos ardomąją veiklą; po jos sparnu rado prieglobstį kraštutinės reakcijos agentai iš Italijos ir tarptautiniai, CŽV emisarai ir atviri fašistai. — Red.).

19 val. 50 min. Jonas Paulius I sėdo vakarieniauti. Jis gyvai šnekučiavo su savo padėjėju Lorenciu, sekretoriumi Medžiu ir apskritai buvo puikiausiai nusiteikęs per visą vakarienę, kurią patiekė vienuolės sesuo Vinčenca ir sesuo Asunta.

Po vakarienės popiežius grįžo į savo darbo kabinetą. Be ketvirčio devintą Lorencis sujungė jį su kardinolu Kolomba. Kardinolas nepanoro susitikti su šių eilučių autoriumi, kai jo buvo paprašyta, tačiau iš kitų šaltinių žinoma, kad Jonas Paulius I su juo kalbėjosi apie numatomas permainas. Atrodo, jokių nesutarimų šiame pokalbyje nekilo. Vėliau kardinolas Kolomba prisimins: „Jis gana ilgai su mąpei, norėdamas jį įspėti, jog savo kalboje paminės ir drausmę. Dalis teksto tam tikra prasme lietė popiežiaus numatytas permainas (iš dalies nukreiptas į tai, kad būtų apribotas Vatikano dalyvavimas tarptautinėse finansinėse operacijose — Red.).

„Jūs išsamiai studijuojate, — rašoma tekste, — svarbias socialines ekonomines problemas, kurios jaudina šiuolaikinę žmoniją ir yra tvirtai susijusios su krikščionybės egzistencija. Jūs teisingai rūpinatės šių problemų sprendimu. Bet ar visada norėdami jas išspręsti, jūs sugebate atskirti dvasios tėvų uždavinius nuo pasaulietiškųjų? Religijos tarnai turi skatinti ir įkvėpti pasauliečius vykdyti savo pareigas, bet jie neprivalo stoti į pasauliečių vietą, apleisdami savo specifinę užduotį skelbti evangeliją".

Paskui, atidėjęs į šalį kalbos tekstą, popiežius pakilo ir, pasiėmęs reformų planą su pastabomis, nuėjo durų link. Kai jis pasirodė ant kabineto slenksčio, jį pasitiko tėvas Medžis ir tėvas Lorencis. Popiežius jiems abiem palinkėjo labos nakties.

— Labanaktis, — pasakė jis. — Ir iki rytojaus. Jei taip norės dievas.

Tai buvo jo paskutiniai žodžiai. Kai Jonas Paulius I uždarė savo darbo kabineto duris, laikrodis rodė 21 val. 30 min. Katalikų bažnyčios vadovo kūnas be gyvybės ženklų bus rastas kitą rytą.

Daugybė aplinkybių, susijusių su to ryto įvykiais, negali nekelti minties, jog Vatikanas mėgina kažką nuslėpti. Viskas prasidėjo nuo to, kad buvo iškreiptos kai kurios atskiros detalės, paskui pasirodė virtinė melagingų tvirtinimų. Nuo smulkių išsisukinėjimų buvo pereita prie didelio melo. Vienintelis viso šių falsifikacijų srauto tikslas galėjo būti tik vienas — nuslėpti tą faktą, kad Albinas Lučianis, popiežius Jonas Paulius I, buvo nužudytas 1978 m. naktį iš rugsėjo 28 į 29 dieną tarp 21 val. 40 min. ir 04 val. 30 min.

Pusę penkių ryto, penktadienį, rugsėjo 29-ąją, sesuo Vinčenca kaip paprastai, atnešė rytinę kavą į popiežiaus kambarius. Po kelių sekundžių ji pabeldė į kabineto duris ir tarė įprastinius žodžius: „Labas rytas, šventasis tėve".

Atsakymo nebuvo. Be ketvirčio penktą Vinčenca ir vėl priėjo prie durų: nė garso. Ji tarnavo Lučianiui nuo 1959 metų, nuo tų laikų, kai jis buvo kunigas Vitorijo Venetoje. Per 18 metų nebuvo atsitikę, kad jis atsikeltų vėliau nei buvo pratęs. Sunerimusi vienuolė prigludo prie durų, įsiklausė. Paskui dar kartą pasibeldė, iš pradžių tyliai, po to smarkiau — jokio atsakymo. Įėjusi į kabinetą ji pamatė ruoželį šviesos po miegamojo durimis. Pasibeldė į tas duris — vėl tyla. Tada ji ryžosi įeiti ir išvydo Albiną Lučianį — jis sėdėjo lovoje su akiniais, rankoje laikė kelis lapelius popieriaus. Jo galva buvo kiek pakrypusi į dešinę, per pravirą burną matėsi dantys. Tačiau tai nebuvo įprasta, iš daugybės fotografijų pažįstama šypsena, o priešmirtinės kančios grimasa. Sesuo Vinčenca papasakojo man, kad ji iškart paskambino popiežiaus sekretoriui Medžiui, o pati puolė ieškoti kitų seserų ir žadinti dono Diego.

KARDINOLAS ŽANAS VIJO IMASI VEIKLOS

Seserų pažadintas tėvas Medžis pirmiausia paskambino valstybės sekretoriui Vijo, kuris gyveno dviem aukštais žemiau. Nepraėjo nė dvylika valandų nuo to momento, kai Albinas Lučianis pranešė Vijo, jog jį pakeis Benelis. Dabar, mirus popiežiui, Vijo ne tik liko savo poste, bet ir gavo garantijas, kad liks jame bent jau iki naujo popiežiaus išrinkimo. Dar daugiau, jis automatiškai tampa kardinolu-kamerlengu, t. y. iš esmės asmeniu, vykdančiu katalikų bažnyčios vadovo funkcijas. Lygiai penktą valandą jis jau buvo popiežiaus miegamajame ir galėjo asmeniškai įsitikinti, jog popiežius mirė.

(B. d.)

Devidas JELOPAS

[Bus daugiau]

LIETUVOS MOKSLININKŲ LABORATORIJOSE

Mažyliai iš Kauno

Visai neseniai spauda pranešė, kad tarybiniai geologai Kolos pusiasalyje išgręžė 11 kilometrų gylio gręžinį, daugiau kaip 2000 metrų viršydami pasaulinį tiesioginio skverbimosi į mūsų planetos gilumą rekordą. Tarp unikalių įrengimų, reikalingų šiam labai sudėtingam darbui, buvo ir Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto vienoje laboratorijų sukurtų naujos konstrukcijos mikrovariklis. Specialistai jam davė labai aukštą įvertinimą. Dabar geologų užsakymu kauniečiai mokslininkai bandymams rengia naują elektros mašiną, kuri galėtų dirbti 15 kilometrų gylyje.

Žinoma, "variklis gelmėms" — išskirtinis mokslininkų darbe. Bet ir kiti čia sukurtų mažųjų elektros mašinų modeliai — o jų jau per porą šimtų — susilaukė specialistų komplimentų. Mat Kauno mažyliai, palyginti su tokio pat dydžio mikrovarikliais, sunaudodami tiek pat elektros energijos, atlieka pusantro karto didesnį darbą. O kur dar sutaupytas brangus varis! Naujiems varikliams pagaminti jo reikia trečdaliu mažiau.

Naujųjų mašinų "pasuose" įrašyta daugiau kaip keturiasdešimt išradimų. Kai kurių jų užpatentuoti Italijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Japonijoje, Prancūzijoje, Vokietijos Federatyvinėje Respublikoje.

Ir maistas ir vaistas

— Šio daržo derlių galima imti net iš po sniego — taip žemės ūkio mokslų kandidatės Marijos Baranauskienės valdas apibūdina Vytėnų sodininkystės — daržininkystės bandymų stoties darbuotojai. Ir ne be pamato.

Pustrečio hektaro lauke — šešiasdešimties rūšių, daugiau kaip pustrečio šimto veislių daržovės ir prieskoninių augalų agrotechniką, mokslininkė siekia, kad jie kuo greičiau pasiektų ir ūkių, ir sodybinių sklypų daržus.

— Kol kas valgome gana neįvairias daržoves, — sako Marija Baranauskienė. — O juk galėtume vartoti ir kitokias, daug vertingesnes. Štai manoji plantacija, galima sakyti, — tikra vaistinė.

Daržo šeimininkė išrauna iš lysvelės juodą kaip anglis šaknį. Tai gelteklė. Visiems skanios tos juodosios šaknys. Bet ne tik skanios. Jos labai naudingos sergantiems cukralige, skrandžio ir žarnyno opomis. Nuo reumato, kvėpavimo takų kataro, neurastenijos padeda agurklė — Mažosios Azijos augalas. Sergantieji astma, bronchitu rekomenduojama gerti juozažolių, atkeliavusių iš Pietų Amerikos, arbatą. O štai mūsiškius krapus primenantys augalai — pankoliai. Jų gyslomis teka eteriniai aliejai, juose daug vitamino "C".

Marija Baranauskienė surado ir atgaivino nemaža seniau Lietuvoje augintų daržovių — pastarnokų, sėtinių, juodgrūdžių. Dabar jie jau vis dažnesni mūsų daržuose.

Mokslininkės darbo vieta — ne tik jos "žalioji laboratorija". Ji dažnai lankosi kaimuose, moko šeimininkes, kaip išsiauginti vertingųjų daržovių, kokius patiekalus iš jų pasigaminti. Ne vieną retųjų daržovių dabar užtiksi ir miestų parduotuvėse: Marijos Baranauskienės pastangomis jau pradėjo auginti dideli daržininkystės ūkiai.

Romualdas Česna

KANADOS ŽINIOS

Montreal, Que.

Mirė tautietis

Rugpjūčio 22 dieną mirė Juozas Matusevičius, 60 metų amžiaus. Liko žmona Adomaitytė, sūnus, duktė ir sesuo. Abu tėvai mirę seniau. Velionis prieš keletą metų neteko abiejų kojų. Prieš mirtį buvo pora savaičių susirgęs.

Velionio šeimai ir artimiesiems gili užuojauta.

Ligoniai

Virš mėnuo laiko kai Montreal General ligoninėje guli Mike Matusevičius. Jis staigiai susirgo eidamas gatve. Buvo ambulansu nuvežtas į ligoninę, bet tik dabar sužinota apie jo susirgimą.

* * *

Jonas Vanagas, kuris jau per daugelį metų ištiktas paralyžiaus, gyvena atimta kalba, pastaruoju laiku kelis kartus puolė ir skaudžiai susižeidė, ambulansu nuvežtas į Royal Victoria ligoninę, kur tiriama sveikata.

* * *

L. Urbanavičiutė bežaizdama, užsigavo koją. Gydosi namieje.

Visiems ligoniams linkiu greitai pasveikti.

Buvo išvykę

Algirdas Keršulis darbo reikalais buo išvykęs į Suomiją.

* * *

Klara Anioliauskienė, S. Spaičienės duktė, o F. Spaičio podukra, išvyko dviem mėnesiam į Vokietiją, atlankyti brolį. Žada plačiau pavažinėti po Europą.

* * *

A. Šuplevičienė su sūnum Henry ir marčia išvyko į Jungtines Amerikos Valstijas aplankyti savo sesutę. Jaunieji žada po Ameriką plačiau pavažinėti.

Linkiu visiems gero vėjo ir laimingai sugrįžti namo.

Garsėja Botanikos sodas

Kasmet mūsų Botanikos sodas vis gražiau puošiasi ir kasmet susilaukia vis daugiau lankytojų. Atvyksta labai daug turistų, o per visą vasarą šeštadieniais suvažiuoja labai daug vestuvininkų nusifotografuoti, pavandravoti.

P. P.

TORONTO, ONT., CANADA

MIRUS

Kostui Kilikevičiui

Ilgamečiui buvusiam "Liaudies Balso", lietuvių darbininkų Kanados laikraščio administratoriui, veikėjui, organizatoriui, reiškiame užuojautą žmonai, podukrai, broliui ir kitiems artimiesiams.

S. ir P. Repšiai — V. Mažylienė
S. ir P. Pajuodžiai — S. ir J. Aleliūnai
E. ir A. Byrai — N. ir J. Kisieliai
J. Narusevičienė

Labai atsiprašome, kad užuojauta spausdinama pavėluotai.

Nuotraukoje: **Restauruojamame Rūdninkų kvartale.**

Naujasias tarp seniausių — toks dabar yra Tarybų Lietuvos sostinės Rūdninkų kvartalas, kuriame paskutinieji namai nusimetė pastolius. Pirmą kartą kompleksiškai rekonstruota tokia didelė Vilniaus senamiesčio dalis.

Atnaujinant Rūdninkų kvartalą, vienu metu buvo klojami inžineriniai tinklai, dažomi pastatai, tvarkoma aplinka. Freskos, originalūs dirbiniai iš medžio ir metalo papuošė skliautuotose menėse įsikūrusias kavinukes, parduotuves, butinio gyventojų aptarnavimo įmones.

Nuotraukoje: **Susitikimas Arklių gatvėje.**
A. Sabaliausko nuotrauka

Po trisdešimt penkerių

Ir vėl susirinkome ... Tame pačiame Ukmergės gimnazijos pastate, toje pačioje klasėje — 1949 metų laidos abiturientai.

Ėjo ketvirtieji pokario metai. "Amerikos balsas" ragino priešintis naujajai santvarkai, veikė ginkluotas pogrindis. Buržuaziniai nacionalistai labai dideles viltis dėjo į besimokantį jaunimą. Mūsų klasės gimnazistų jie nesuviliojo. Visi užbaigė gimnaziją, išėjo aukštuosius mokslus, pasuko gerais keliais.

Mano suolo draugas Vytautas Meška šiandien žinomas respublikoje kurortologas, medicinos mokslų kandidatas. O štai Algirdas Šileika — fizikos-matematikos mokslų daktaras, profesorius, respublikos Mokslų akademijos narys korespondentas, LTSR valstybinės premijos laureatas. Skaitė paskaitas ir Amerikos universitetuose. Pažintį su lietuvių kalbos tarmėmis sėkmingai tęsia žinomas respublikoje kalbininkas Kazys Morkūnas, kilęs iš Kulniškių kaimo.

Susirinkę turėjome progos pasveikinti ir naująjį mokslų daktarą, buvusio valstiečio sūnų Steponą Roką, kilusį iš Mančiušėnų kaimo. Jis dėsto Vilniaus inžineriniame statybos institute.

Kasmet vis labiau gražėja ir keičiasi Kaunas. Šio miesto Liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto pirmininku dirba buvęs mano klasės seniūnas Jonas Razumas, valstiečių sūnus iš Veprių apylinkių.

Pasveikinome ir kitų klasių draugus su pasiekimais. Štai Valentina Karatajūtė yra geologijos — minerologijos mokslų daktarė. Ji kruopščiai ištyrė Špicbergeno žemę. Susitikime parodė videoįrašų iš šios ekspedicijos. Džiaugėmės valstybinio pedagoginio instituto docento Antano Vaičiūno pasiekimais, "Literatūros ir meno" redaktoriaus Osvaldo Aleksos vadovaujamu savaitraščiu, aktoriaus Vytauto Kubiliaus vaidmenimis ...

Atvyko į susitikimą buvę mūsų mokytojai. Deja, jau nebe visi. Atėjo "auklėtojų auklėtoja" Melanija Mikalauskienė. Tai bene seniausia Ukmergės gimnazijų mokytoja. Ji mokė ir buvusius mūsų mokytojus, ir auklėtojus.

Įvairiai susiklostė prieš 35 metus baigusių moksleivių gyvenimas. Šiandien jie dirba mokslo, kultūros, švietimo, administraciniais darbuotojais. Kelia į šviesą visiems atvėrė Tarybų valdžia.

Stanislovas Pleskus
LTSR nusipelnęs žurnalistas

Ir plaukia eilėraščio muzika...

Nuotraukoje: **Lietuvos TSR liaudies artistė Lidija Kupstaitė.**

Lietuvos TSR liaudies artistę Lidiją Kupstaitę dažnai galima pamatyti su poezijos knygele rankose. Ar poilsiaudama Palangoje, ar vaikštinėdama Vilniaus apylinkių pušynuose — ji vis skaito ir skaito. Daug naujų poezijos rinkinių Lietuvoje kasmet išleidžiama — reikia visus peržiūrėti, perskaityti, atrinkti pačius gražiausius eilėraščius, juos išmokti. Didžioji aktorės laisvalaikio dalis skiriama poezijai. Ypač dabar, kai ruošiamasi pergalės Didžiajame Tėvynės kare 40-mečiui . Aktorė irgi pasiryžusi prisidėti prie šio jubiliejaus — Ji ruošia naują poezijos programą kariams.

Niekas — nei išdidi karalienė Marija Stuart, nei kukli kaimo mergina Katrė iš lietuvių klasikės Žemaitės "Marčios", nei dešimtys kitų moterų iš tarybinių, rusų bei užsienio klasikų veikalų Lietuvos TSR akademiniame dramos teatre neduoda Lidijai Kupstaitei tiek saviraiškos pilnatvės, tokio gilaus estetinio ir etinio išgyvenimo, kaip kad eilės kariams. Aktorės balsą, radijo bangomis sklindantį iš Vilniaus, jau keturiasdešimt metų girdi kariai visuose Tarybų Sąjungos kampeliuose. Tai balsas žmogaus, kuris turi teisę prabilti kariams — Tėvynės laisvės saugotojams.

— Ir pareigą, . . — priduria pati Lidija. Ir tylūs jos žodžiai per atminties labirintus skinasi kelią į praeitį.

. . . Buvo 1941 metų birželis. Sosnovkos pušynuose, kurie supo netoli Vitebsko esančią plaučių ligų sanatoriją, buvo pats žemuogių metas. Kartu su kitais džiaugėsi dosnia vasara ir Lidija, pagal profsąjungų kelialapį atvykusi į Baltarusijos respubliką iš Lietuvos. Bet trumpas buvo džiaugsmas — jį nutraukė karas. Artėjant bombonešių gausmui, skelbiamas nurodymas trauktis į Tarybų Sąjungos gilumą.

— Aš tada dar visiškai nesupratau, kas tai yra karas, — su droviu kaltės pajautimu prisipažįsta Lidija. — Komanda "Į Tarybų Sąjungos gilumą" man net kažkokį mažą džiaugsmą suteikė. Juk ten — Maskva, su Kremliumi. Su Tretjakovo galerija, išsvajotas, išsapnuotas gimtasis miestas, iš kurio išvykau dar visišku kūdikiu. Iki 1940 metų ten nuvykti nebuvo galima. Abu tėvai — aktoriai, lankę "Proletkulto" studiją Maskvoje, be to, motina — rusė, laikinoje buržuazinės Lietuvos sostinėje Kaune buvo nuolatinėje valdžios nemalonėje.

— Tolimas ir sunkus buvo karo metų kelias į Maskvą, — vėl kalba Lidija Kupstaitė. — Prieš pamatant Maskvą, man teko išgyventi visą karo siaubą ir pajusti visą žmogaus gerumą. Visam gyvenimui su manimi liko veidai tų moterų, kurios išvargusiems atvykėliams stengėsi pavaduoti motinas, kuri ką turėdama — pieno, kopūstų, duonos nešė. Visam gyvenimui su manimi liko ir vieno jauno kario veidas.

— Kur bebūdamos, bedirbdamos, — toliau kalba Lidija, — mes, merginos, pasikeisdamos naktimis karo ligoninėse budėdavome. Ligoninėje netoli Maskvos gulėjo ligoninėse budėdavome. Ligoninėje netoli Maskvos gulėjo cheminio ginklo apakinti sužeistieji. Aš jiems ėmiau deklamuoti rusų kalba iš motinos išmoktus Puškino, Lermontovo eilėraščius, o kai nutilau, vienas, arčiausiai gulėjęs jaunutis karys tyliai paprašė: "Skaitykite, skaitykite dar, kai jūs skaitote eiles, man nustoja skaudėti, atrodo, kad aš vėl matau pasaulį" . . .

Lidija Kupstaitė žinojo, kad jaunas karys niekada savo akim pasaulio neberegės, ir tada prie jo lovos ji be žodžių davė sau priesaiką: skaityti ir skaityti kariams eilėraščius.

Ir štai jau 40 metų įžymi lietuvių aktorė, nusimetusi prašmatnų savo teatrinių herojų drabužį, kukliu apdaru eina į radijo studiją ruoštis eilinei laidai kariams.

— Aš deklamuoju visiems mūsų Tėvynės sienų saugotojams, aš deklamuoju jam, jaunam apakintam kariui iš pamaskvio ligoninės.

Ir plaukia eilėraščio muzika, kaip daina apie Tėvynės grožį, apie Viliją į Nemuną bėgančią, apie žiedais pabalusias obelis, apie tai, kad laisvę mes mylime labiau net už gyvenimą. Ir apie tai, kad mokėsime ją išsaugoti, apginti.

Savo akimis karo siaubą regėjusi Lidija Kupstaitė visa širdimi trokšta, kad tai niekada nebepasikartotų, kad jos likimas nepasikartotų jos vaikų, jos anūkų gyvenime — visos Tėvynės gyvenime. Aktorės ginklas — žodis.

Vida Petrauskaitė

TEATRAS

Sezonas prasidėjo gastrolėmis

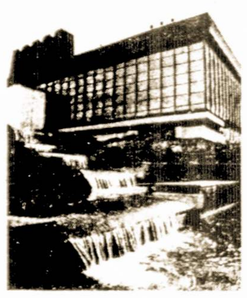

Respublikos teatrai pradėjo naują kūrybinį sezoną. Kolektyvai po vasaros atostogų tęsia gastroles respublikos miestuose ir rajonuose. Akademinis dramos teatras jau pabuvojo daugelyje Žemaitijos vietovių ir atvyko į Šiaulius, savo sceną užleidęs šio miesto dramos teatro aktoriams. Jaunimo teatras vaidino Kaune, Šiauliuose, dabar vieši pas teatro gerbėjus Jonavos rajone, Birštone. Rusų dramos teatras gastroliuoja Klaipėdoje. Klaipėdiečių gastrolių maršrutas eina per Kauną ir Panevėžį. Mažuosius savo bičiulius į spektaklius pakvietė Vilniaus ir Kauno lėlių teatrai. Pradėjo sezoną Kauno muzikinis teatras.

Naujas sezonas kiekvienam menininkui atneša naujų sumanymų, naujų vaidmenų, įdomių kūrybinių kelionių. Teatrų lankytojams jis dovanoja susitikimų su grožiu, susimąstymo akimirkų, dvasinių lobių.

Ką nauja, įsimintina tūkstančiams žiūrovų ir klausytojų padovanos didžiausias respublikos meno kolektyvas Lietuvos TSR valstybinis akademinis operos ir baleto teatras, pradėjęs 65-ąjį kūrybinį sezoną! Apie tai klausimai teatro direktoriui ir meno vadovui, TSRS liaudies artistui Virgilijui NOREIKAI.

— Šiemet teatro sezonas prasideda kiek neįprastai — gastrolėmis. Ką pamatys respublikos žiūrovai?

— Mūsų teatro didžioji salė remontuojama — norime pagerinti garso sąlygas, tad pakviesti žiūrovų į savuosius rūmus kol kas negalime. Yra proga patiems pakilti į kelią. Išvykti gastrolių, dirbti kitoje aplinkoje artistams naudinga, atsiranda betarpiškesnis kontaktas su žiūrovais. Todėl pasirodymų kitose scenose planuojame ne taip mažai. Žinoma, mūsų kolektyvas gali nuvykti tik į tuos miestus, kur didelės scenos, kur galima parodyti pilnavertį spektaklį: su stacionaro dekoracijomis, visais atlikėjais, orkestru. Tokių scenų Lietuvoje yra.

Sezoną pradėjome, kaip paprastai, rugpjūčio 31 dieną. Pirmuosius spektaklius parodėme Kaune, Spalio 50-mečio dirbtinio pluošto gamyklos kultūros ir sporto rūmuose. Kauniečiai žiūrėjo V. Ganelino baletą „Baltaragio malūnas", o šį savaitgalį juos pakviesime į baleto klasikos — L. Delibo „Kopelijos" — spektaklius.

Rugsėjo mėnesį gastroliuosime Anykščiuose, Utenoje, Ukmergėje, Druskininkuose, Molėtuose, Kaišiadoryse, Panevėžyje. Septynis spektaklius parodysime Alytaus LKP 60-mečio medvilnės kombinato ir tiek pat Jonavos „Azoto" gamybinio susivienijimo kultūros rūmuose. Alytaus ir Jonavos žiūrovai turės progą pamatyti „Baltaragio malūną", „Liučiją di Lamermur", „Zizel", „Amžinai gyvus", „Kopeliją" bei kamerines operas. Nuvešime spektaklių ir mažiesiems žiūrovams.

Vilniuje, Lietuvos TSR vidaus reikalų ministerijos kultūros ir sporto rūmuose, rodysime mažosios salės repertuaro spektaklius.

Spalio pradžioje visas teatras išvyks mėnesio gastrolėms į Klaipėdą. Žvejų kultūros rūmuose parodysime „Don Karlą", „Eugenijų Oneginą", „Otelą", „Amžinai gyvus", „Žizel", „Marių paukštę", „Sikšnosparnį". Tai spektakliai, kuriais mes didžiuojamės ir kurie nuolatos sulaukia didelio žiūrovų susidomėjimo. Keturiolika didžiosios scenos operų ir baletų, taip pat mažosios salės repertuaras — operos „Tarnaitė ponia", „Kapelmeisteris", „Bastjenas ir Bastjenė", solistų koncertai, manome, sudomins klaipėdiečius. Gastrolių metu įvyks I. Milkevičiūtės ir G. Grigoriano koncertas. Uostamiestyje manau surengti rečitalį bei koncertą kartu su savo mokiniais — mūsų teatro ir Klaipėdos liaudies operos solistais.

Afišoje — 22 pavadinimai. Kiekvienas spektaklis bus rodomas ne daugiau kaip du kartus. Gastrolės didelės, joms ruošiamės labai atsakingai. Jas organizuoti mums daug padeda Klaipėdos miesto vadovai.

— Kuo šį sezoną praturtės teatro repertuaras?

— Vienas mūsų uždavinių — propaguoti nacionalinį muzikinį scenos meną. Šio sezono planuose net keletas lietuviškų kūrinių premjerų. Gruodžio viduryje numatome pakviesti žiūrovus į pirmąją sezono premjerą — J. Gruodžio baletą „Jūratė ir Kastytis". Jį stato teatro vyriausiasis baletmeisteris V. Brazdylis, dailininkė L. Černeckaitė. Diriguos teatro vyriausiasis dirigentas J. Aleksa. Šiuo spektakliu pažymėsime kompozitoriaus gimimo 100-ąsias metines.

E. Balsio „Eglė žalčių karalienė" tapo nacionalinio baleto klasika. Pavasariop žiūrovų laukia naujas susitikimas su šiuo veikalu. Spektaklio baletmeisteris V. Brazdylis, dailininkas H. Ciparis, dirigentas A. Šulčys.

Manau, visus sudomins A. Bražinsko opera „Kristijonas" apie K. Donelaitį. Ją statys teatro vyriausiasis režisierius R. Siparis, dirigentas V. Viržonis, dailininkas A. Kariniauskas. Libretą parašė poetas A. Drilinga.

Lietuvos TSR valstybinės filharmonijos simfoninio orkestro vyriausiasis dirigentas J. Domarkas, režisierė V. Mikštaitė, dailininkas A. Jacovskis, kostiumų dailininkė V. Idzelytė stato Ž. Bizė operą „Karmen". Ją turėtume išvysti vasario mėnesį.

Baleto trupė numato atnaujinti A. Adamo „Zizel", koncertinę programą papildyti poloviečių šokiais iš A. Borodino operos „Kunigaikštis Igoris".

Į teatro kolektyvą įsiliejo keletas jaunų menininkų. Į baleto trupę priimtos trys balerinos, baigusios M. K. Čiurlionio vidurinę meno mokyklą. Laukiame papildymo iš šios mokyklos ir naujajame sezone. Operos trupėje pradėjo dirbti Lietuvos TSR valstybinės konservatorijos absolventė L. Deksnytė (sopranas).

Sezonas prasideda. Tikimės, kad jis visiems atneš nemažai džiugių akimirkų.

Kalbėjosi Irena LITVINAITĖ

Etiopijoje įkurta komunistų partija

Addis Ababa. — Čia pasibaigė penkias dienas užtrukusi Etiopijos komunistų partijos konvencija, aptarusi savo organizacinius reikalus ir išrinkusi vienuolikos asmenų politbiurą. Konvencijoje dalyvavo 1,742 delegatai. Oficialiai partija vadinama Darbininkų Partija.

Į politbiurą išrinkti anksčiau Provizorinėje Karinėje Administracijos Taryboje buvę nariai karininkai ir penki civiliai. Gen. sekretorium išrinktas plk. lt. Mengistu Halle Mariam, vadovavęs revoliucinei karininkų grupei, valdžiusiai Etiopijoje nuo 1974 m., kada nuverstas karalius Haile Selassie. Į partijos Centro Komitetą išrinkta 136 asmenų.

Lieut. Col. Mengistu Haile Mariam

Partijos konvencija taip pat patvirtino ir 10-ies metų ekonominį planą.

Konvencijoje dalyvavo daugelio užsienio šalių komunistų partijų atstovai, jų tarpe ir JAV bei Tarybų Sąjungos. Telegrama sveikino ir sėkmės linkėjo Tarybų Sąjungos vadovas Konstantinas Černenka.

Philadelphia. — Demokratų prezidentinis kandidatas Walter Mondale paskelbė savo finansinę programą, pagal kurią šio dešimtmečio pabaigoje būtų sumažintas JAV federalinio biudžeto deficitas $177 bilijonais. Jis siūlo pakelti taksus, kurie atneštų $85 bilijonus. Labiausiai būtų apmokestinti turtuoliai, o darbo žmonės būtų tik nežymiai paliesti. Respublikonai, jų tarpe ir prezidentiniai kandidatai prez. Reagan ir Bush, tą Mondale planą kritikuoja ir juokiasi, nors savojo nepatiekia.

Skaitykite ir remkite "Laisvę"

Iš knygos "Trieiliai"

Vyt. Karalius

akimirkų grindiniu
ir garsiai, ir tyliai
einam, praeinam, ateinam . . .

———

į visus medžius iškėlė
vėliavas žalias
šaknys darbininkės

———

kieno širdį girdi,
pridėjęs delnus
prie pavasario smilkinių?

———

dar saulėje milijardai
kalendorių,—
kelis ji man numes—

———

iš paukščio sparno
iškrito plunksna šilta.
ką mums numes lėktuvai?

———

naktis—juoda uola.
po spinduli smūgiu
ištryks dienos šaltinis.

———

iššūkį iš horizonto lovos
ir diena pradėta.
pavyzdžiu, saule!

[Parinko G. Baranauskas]

Šolomskų [Sholl] šeima

1976 m. rugsėjo 30 mirė Domininkas Šolomskas, sulaukęs 80 metų, palikdamas žmoną Caroliną ir dukrelę Onutę. Domininkas buvo ištikimas darbininkas ir **Laisvės**, taip pat kitų jai artimų organizacijų rėmėjas. Jis daug darbavosi, veikdamas Antrojo Karo Pasaulinio metu. Už savo darbus buvo daug pagerbtas: United States of America; New York State; New York City valdžių — Domininkas niekad tuo nesigyrė. Jis buvo rimtas žmogus. Rūpinosi šeima ir pasauliniais reikalais.

Carolina po keleto metų pateko į ligoninę. Už keturių savaičių grįžo namo — jautėsi stipresnė. Dukrelė Onutė pasamdė slaugę mamai prižiūrėt.

Onutė paliko pusėtinai garbingą darbą 1981 m. kovo 1 d., nors buvo smarki, gabi, svarbi darbininkė. Kompanija nenorėjo Onutės paleist. Jai buvo labai sunku darbą palikti, bet Onutė apsigalvojo ir nusprendė, kad motiną prižiūrėti svarbiau už darbą.

Onutė ir motina trumpą laiką gyveno ramybėj savo gražiuose namuose. 1981 m. lapkričio 27 d. Onutei paskambino dr. Gustaitis, pranešdamas liūdną žinią, jog gydytojai jam pranešė, kad Onutei beliko labai trumpas laikas gyvent. Dr. Gustaitis patarė, kad Onutė per ilgai apie operaciją negalvotų. Onutė man paskambino 1981 m. lapkričio 30 d., kad išeina į ligoninę. Aš sutikau su Onute važiuot į ligoninę. Pasamdėm motinai slaugę.

Onutei padaryta operacija 1981 m. gruodžio 8 d. Daktarai pranešė, kad Onutei beliko metai gyvent. Sugrįžo namo pabaigoj 1981 m. gruodžio. 1982 m. sausio mėn. vėl nuvežiau Onutę į ligoninę. Sugrįžo 1982 m. kovo mėn. Buvo stipresnė, bet sveikata vistiek silpna. Mažai ką beveikė. Onutė dažnai lankė gydytojus. Pradžioj 1982 m. rugpjūčio iki 1981 m. lapkričio 8 d. Onutė sveikatoj buvo labai silpna.

Onutė mirė 1982 m. lapkričio 8 d. Motinai buvo didelė rūpestis. Prašė manęs motiną palikt savo namuose. Ji pergyveno sunkų smūgį, netekus dukrelės ir Domininko.

Carolina gyveno savo namuose. Slaugė gyveno su ja dieną ir naktį. Aš skambindavau Carolinai dusyk per dieną. Ir važiuodavau dusyk kas savaitę prižiūrėt namų ir Carolinos. Carolina buvo laiminga, turėdama širdingą gydytoją. Jis gyveno arti. Gydytojas Caroliną lankė sykį kas mėnesį. Šeštadieniais Carolina vis manęs laukė. Nuveždavau jai Andrulio lietuviško sūrio.

Carolina buvo linksma asmenybė. Dažnai mums dainuodavo lietuviškas, lenkiškas, rusiškas dainas. Pirmadieniais sėdėjo prie lango — laukė atnešant **Laisvės**. Labai džiaugėsi jos žiniom iš Lietuvos. Man dažnai duodavo **Laisvę** paskaityt ir vis kalbėjo: "Turim keliauti į Lietuvą, kaip mano kojos bus stipresnės" . . . 1983 m. lapkričio 24 d. nuvežiau Caroliną į ligoninį. Gydytojai ištyrė, rado kad trūksta kraujo. Leido dvi pantes kraujo. Grįžo namo pilna energijos ir linksma.

1984 m. liepos 24 d. Caroliną užpuolė širdies smūgis. Greitąja pagalba nuvežiau į ligoninę. Visą savaitę jos gyvastis buvo dideliam pavojui. Už savaitės Carolina jau pasijuto geriau — pradėjo juokaut. Matyt, stipresnė. Ruošėmės vežt namo 1984 m. rugpjūčio 18 d. Gydytojas pranešė, kad pabaigoj savaitės galėsiu vežt. Carolina man spaudė ranką ir prašė "vežk namo!" 1984 m. rugpjūčio 19 d. gydytojas skambina, kad Carolinos inkstai neveikia! Už dviejų valandų gydytojas vėl skambina, kad Carolina mirė!

Man ir jos slaugytojai sunku buvo tikėt, kad Carolina mums daugiau nedainuos ir nepasakos juokų . . .

* * *

Visa šeima buvo LDS nariai. Onutė ir Carolina per daug metų dainavo ir Aido chore.

Gaila visų Šolomskų šeimos. Visi mirė. Liko tolimesnių giminių Amerikoj ir Lietuvoje.

Už jų atminti **Laisvei** aukoju $100.00.

Anne M. Gustaitis

APIE ST. RADUŠĮ

Nuotraukoje; [iš dešinės]: **S. Radušis, K. Radušienė ir jų duktė Aldona.**

Laisvė gavo laišką nuo Marytės Sinkevičiutės-Dobinienės. Ji nusiskundžia, kad anksčiau parašė laišką; laiške buvo įdėtas $100 čekis **Laisvei** paramos. Taip pat prašė, kad būtų parašyta ir prisiminta apie jos dėdę, mamos (U. Sinkevičienės) brolį, Stasį Raduši, bet **Laisvėje** nebuvo rašyta apie jo mirtį.

Stasys Radušis mirė 1984 m. sausio mėn.

Apie draugo S. Radušio gyvenimą ir veiklą pažangiose organizacijose nebuvo nieko rašoma.

St. Radušis buvo gimęs 1885 m. birželio 7 d. Rūdos K., Gižų valsčiuje, Vilkaviškio rajone. Stasys nenorėjo eiti tarnauti caro kariuomenėj, tad paliko Tėvynę 1906 m. ir 1911 m. pasiekė Amerikos krantus.

Anksčiau gyveno Vokietijoje, Anglijoje ir Škotijoje. Ten gyvendamas, skaitė ir rėme pažangų laikraštį **Rankpelnį**.

Apsigyvenęs Bayonne, N. J. priklausė prie LLD 212 kuopos, L.D.S. 26 kuopos ir D.L.K. Vytauto pašalpinės. **Laisvę** pradėjo skaityti 1912 metais, taipgi skaitė chicagiečių **Vilnį**. Kurį laiką buvo **Laisvės** vajininkas, veikė pažangiosiose organizacijose ir rėmė tos krypties spaudą.

Labai atsiprašome Mary ir Al. Dobinių ir jų artimųjų, kad apie jų artimą dėdę nebuvo anksčiau parašyta **Laisvėje**, nes Stasys Radušis visą savo gyvenimą buvo ištikimas darbo žmonių draugas.

P. Venta

KAUNO MOKYTOJA ATOSTOGAVO JAV

Šią vasarą penkioms savaitėms viešnagei iš Kauno atvyko mano pusseserė Ona Baronaitė. Tikrai buvo malonu Onutę globot. Nuo pirmo susitikimo Lietuvoje 1959 metais, kai ji buvo studentė, palaikėm artimus ryšius, Džiaugiausi, kai ji įstojo į Vilniaus universitetą, anglų kalbos sritį. Mokslą sėkmingai baigė ir jau 17 metų kai Onutė dėsto anglų kalbą Kauno mokyklose; pereitais metais ji užsitarnavo net garbės atžymėjimą už jos pavyzdingų pareigų atlikimą. Tad gavus progos atostogaut Amerikoje, ji dar toliau tobulinosi anglų kalboj ir čia gilinosi į šios šalies papročius ir žmonių auklėjimą.

Smagiai ir greitai prabėgo tos dienos. Pavažinėjau su Onute po New Yorką, Pennsylvania, Mass. ir New Jersey valstybes, ir buvome sostinėj Washingtone.

Onutę žavėjo mūsų gamta, ypatingai milžiniški kalnai; ji stebėjosi Delaware Water Gap, Berkshire kalnais ir New Jersey Palisades kylančiais virš Hudsono upės krantais.

Tuo metu vyko Lietuvių Darbininkų Susivienijimo suvažiavimas Sturbridge, Mass. Ir tas jai davė gerą progą sutikt didesnę grupę lietuvių, ypač Amerikoj gimusių lietuvių. Laike banketo pirmininkas Servit Gugas Onutę pakvietė į publiką prabilt. Ji kalbėjo angliškai, labai gražiai save užsirekomendavo. Ji sakė labai viešnage patenkinta, ypatingai žavėjosi žmonių draugiškumu. Palinkėjo visiems sveikatos, geros nuotaikos, ir sėkmingos kovos už pasaulinę taiką.

Turėjom gerą progą nuvykt į Philadelphia, pavaikščiot po istorines vietoves, susipažinti su Amerikos revolucijos ir šalies pirmo kongreso istorija. Tą dieną, rugpjūčio 6, buvo minima "Hiroshima Peace Day" Philadelphijoj, prieš miesto rūmus sutikom grupę vienuolių-seselių ir katalikų kunigą Fr. J. McNamee. Jie su iškabomis demonstravo "Let us abolish nuclear weapons".

Vakare taip pat dalyvavom "Hiroshima Day Peace" koncerte, kuris įvyko didžiulėj Arch Street Methodistų bažnyčioj. Svečiai artistai buvo viešinti grupė iš Tarybų Sąjungos, jų tarpe buvo ir žymus Lietuvos Akademinio operos ir baleto teatro solistas Edvardas Kaniava. Koncerto programa vyko per virš dvi valandas. Visiems kalbėtojams ir dalininkams pareikšta daug šiltų apiplodismentų — o Edvardas Kaniava sutiktas net ir "standing ovation".

Po koncertų Delaware Valley American-Soviet Friendship Society pirmininkė, pamačiusi, kad mes esame su lietuviais turistais geri pažįstami, ir mus pakvietė į apatinę salę, kur buvo surengę priėmimą ir visus pavaišino. Tarp jų, buvo Algis Kusta, "Tėviškės" draugijos darbuotojas iš Vilniaus. Tai ir mums teko dar kelias valandas su mylimais tautiečiais padraugaut.

Kadangi aš dabar gyvenu tik 12 mylių nuo Atlanto, suradom laiko ir pasigėrėt jūros bangomis. Vanduo buvo toks malonus — iki 74 laipsnių F. šilumos — tai Onutei buvo tikras suprizas, nes Palangoj vanduo visada daug šaltesnis.

Išlydint Onutę namo, rugpjūčio 27, dar atėjo jos atsisveikint mano kaimynai, jų tarpe Tesse Stočkienė ir Adelė ir Felixas Lupševičiai, kurie dažnai vaišino ir mano mylimą pusseserę apdovanojo.

Šia proga, noriu ir padėkot visai eilei gerų draugų aidiečių, ir naujų pažįstamų, su kuriais turėjome progų susitikti. Vykstantiems į Lietuvą Onutė prašė užsukt ir į Kauną, kad ji galėtų jums aprodyt ir jos miesto istorines vietoves.

Mildred Stensler

Algis Kusta, Mildred Stensler, Ona Baronaitė ir Edvardas Kaniava Arch Street Methodistų bažnyčios patalpose Philadelphia, Pa.

MĖGSTA KELIAUTI, NEBIJO DARBO

Rugpjūčio 17 d., penktadienį, visą dieną praleidome L.D.S. seimo posėdyje Sturbridge, Mass. Posėdžiui užsibaigus, vakare visi delegatai važiavome į seimo organizatoriaus Al. Dupshos sodybą, Monson, Mass.

Al šeima paruošė lietuviško maisto, o seimo delegatų ir svečių privažiavo netoli šimto! Svečių tarpe buvo iš Kalamazoo, Mich. atvykusi, buvusi Brooklyno sena gyventoja, "Aido" choristė ir parengimų šeimininkė Onutė Babarskienė su visa šeima, dukra Airina, žentu Stevy ir anūkėmis. O. Babarskienė su šeima dar važiavo į Bostono apylinkes.

Šeštadienį giminaičių ir mūsų gerų draugų Valentino ir Aleko Nevins buvo dukros Joyce vestuvės. Pakeliui į vestuves užsuko ir į Al Dupshos suruoštą pikniką.

* * *

Šeštadienio pavakary, užsibaigus L.D.S. seimui, vakare buvo suruoštas banketas ir dovanų programa gražiame Crabapples restorane. Programą atliko solistai Aldona Klimaitė-DeVetsco, Irena Janulienė, Al Dupsha, Viktoras Bekeris, akompanavo solistams Aldona Žilinskaitė-Anderson ir kita muzikė.

Taipgi dainavo "Aido" choro mokytojos Mildred Stensler vadovaujamų grupė dainininkų.

Visiems programos atlikėjams publika gausiai plojo. Po dainų buvo ir kalbų. Taip gražiai ir iškilmingai užsibaige L.D.S. 26-asis seimas.

* * *

Išaušo gražus saulėtas sekmadienio rytas. Papusryčiavus, atėjo laikas su visais seime dalyvavusiais atsisveikinti. Prieš išvykstant namo atvažiavo Onutė Babarskienė. Mes su Onute sėdome į Nelles Šumbris automobilį ir išvykome namo.

* * *

Prieš du metus Onutė iš Brooklyno išvyko į Kalamazoo, Mich. gyventi arčiau dukters. Per tą trumpą metų laiką Babarskienė buvo nuvykusi į Argentiną, Buenos Aires, kuriame gyveno pirmnegu atvyko į JAV. Tame mieste išgyveno daug metų. Jame praleido jaunystę, turėjo įsigijusi daug draugų ir pažįstamų. Dabar besilankydama pasimatė ir su jais. Grįždama iš Argentinos, kurį laiką buvo sustojusi ir Floridoje ir ten aplankė daug pažįstamų.

Sugrįžusi į Kalamazoo, keletą kartų buvo nuvykusi į Chicagą. Kartą dalyvavo ir Amerikos-Soviet Friendship suruoštame koncerte. Babarskienė tame koncerte išgirdo Edvardą Kaniavą dainuojantį. Onutė tuo koncertu susižavėjo, pasakė, kad "tas koncertas buvo man vienas įdomiausių . . ." Sakė, kad jai teko susitikti ir pasikalbėti su Algiu Kusta, su kuriuo susipažino 1981 m., kai viešėjo T. Lietuvoje. Viešėdama Brooklyne, Onutė buvo apsistojusi pas pažįstamą M. Šukaitienę.

* * *

Trejetą dienų pas mus svečiavosi viešnia iš Tarybų Lietuvos Dr. Liona Tylienė, dirbanti Vilniaus ligoninėje. Viešnia norėjo pamatyti New Yorką, ypač Manhattaną. Vieną dieną viešnią išvedė jos pažįstamas tautietis, kitą dieną paprašėme O. Babarskienę New Yorką parodyt. Ji mielai sutiko su daktare padraugauti ir parodyti Manhattano dangorėžius, didžiąsias krautuves ir kitas vietoves. Tai moteris, kuri visada pagelbsti draugams, ačiū Onutei.

* * *

"Laisvėje" buvo plačiai aprašyta apie Alberto Laurinčiuko susitikimą "Laisvės" pastogėje. Priėmimo vaišes paruošė Nelle Ventienė, jai pagelbėjo laikinai atvykusi pasisvečiuoti iš Kalamazoo, Mich. Onutė Babarskienė. Onutė čia daug metų dirbo virtuvėj, gamindama maistą, parengimams, tai ir šį sykį dirbo ir aukojo maistui supirkti: po $10 O. Babarskienė, M. Šukaitienė, P. Kalanta. Po $5.00 N. Buknienė, S. Stasukaitienė, O. Čepulienė ir maistą; E. Jeskevičiūtė jos išaugintų daržovių ir J. V. bonką konjako.

Onutė Babarskienė ir paaukojo "Laisvei" dar $25.

Ačiū visiems, prisidėjusiems paruošti vaišes, ir Onutei už "Laisvei" paramą.

Paul

Tokyo. — Japonijos imperatorius Hirohito, kuris vienu metu buvo Korėjos valdytoju sutikdamas Pietų Korėjos prezidentą diktatorių Chun Doc Hwan su žmona, atvykus jiems oficialaus vizito, pareiškė apgailestaująs "nelemtą praeitį". Japonija buvo Korėją okupavusi ir laikė ją kolonijinėje priespaudoje nuo 1910 ligi 1945 metų. Korėjiečiai buvo verčiami keisti savo pavardes į japoniškąsias ir buvo draudžiama kalbėti savąja kalba, tūkstančiai buvo deportuoti vergų darbams II Pas. karo metu.

Lankėsi Jokubka

Porą dienų praleisti ir pasimatyt su draugais brooklyniečiais buvo atvykęs **Vilnies** laikraščio redaktorius S. J. Jokubka. Dalyvavo laisviečių suruoštame A. Laurinčiukui susitikime, pobūvyje. Čia pasimatė su Albertu Laurinčiuku ir Vilium Kavaliausku.

Vilnies redaktorius Jokubka, grįžęs į Chicagą, prisiuntė $50 **Laisvės** paramai.

Labai ačiū, gerbiamas drauge, už auką. **P. V.**

New York. — Jungtinėse Tautose atidaryta paroda, vaizduojanti retus gyvulius, kurie nyksta didėjant aplinkos taršai. Aplinkos Apsaugos programos direktorius Mostafa K. Tolba parodos atidaryme kvietė visus Jungtinių Tautų narius prisidėti lėšomis prie tos gyvunijos apsaugojimo.

Jungtinės Tautos. — JAV vetavo Saugumo Tarybos rezoliuciją, reikalaujančią, kad Izraelis nuimtų judėjimo suvaržymus savo okupuotoje pietinio Libano teritorijoje.

Mirus Šolomskų šeimai

Laisvės kolektyvas išreiškiame gilią ir nuoširdžią užuojautą, mirus Domininkui Šolomskiui ir jo visai šeimai.

1976 m. rugsėjo-September 30 d. mirė D. Šolomskas, 1982 m. lapkričio-November 8 d. Mirė jo vienintelė dukrelė Onutė Šolomskaitė, 1984 m. rugpjūčio-August 19 d. mirė D. Šolomsko mylima žmona Karolina Šolomskienė.

K. Šolomskienė ir duktė Ona seniau dainavo "Aido" chore, priklausė Lietuvių Darbininkų susivienijime.

Visi pažinojusieji Šolomskų šeimą išreiškiame širdingą užuojautą likusiems gyviems tolimesniems giminėms ir draugams. **Laisviečiai**

Detroit, Mich.

LDS 21 kuopos susirinkimas įvyks spalio 7, 11 valanda ryto Detroito Lietuvių Klubo patalpose, 4114 W. Vernor Hwy. Delegatai duos raportus iš LDS Seimo. Po susirinkimo bus vaišės.

Ruth Gugas, Sekretorė

BRIEFS

LDS lodge 1 visit to the Statue of Liberty and Ellis Island is cancelled. More about it at the next meeting.

* * *

The number of Americans living in poverty climbed over the 35 million mark last year, the Census Bureau said in releasing a report sure to become an election-year political football.

* * *

Richard Ascher from Queens, N. Y. writes in the "Voice of the People" column in Daily News:

"I don't understand all the furor concerning the admission that President Reagan falls asleep during cabinet meetings. I must confess I am much more distrubed by his actions when he is awake. After all, it wasn't a sleeping Reagan who wanted ketchup to count as a vegetable in school lunches. And it was a very conscious Reagan who mused about bombing the Russians in five minutes. Surely we are better off when the President is asleep."

* * *

Nuclear weapons in one of the busiest harbors in the world? Sounds insane, but the Navy — working with Senator D'Amato, Mayor Koch and the Port Authority — plans to build a port in New York Harbor for the battleship Iowa and six support ships. 500 cruise missiles with nuclear war-heads will be stored at the new facility. This would be the first time the Pentagon has deployed nuclear weapons in a large city. Cur city would be turned into a nuclear missile base.

* * *

From Anthony Bimba's Diary:

Saturday, January 1, 1949

What is the promise of this year? Hard to tell ...

Last night met the new year at the Cultural Center. Ilse said she enjoyed it much more than any other of our affairs.

Today we are going to see Mrs. and Mr. Čepulis.

Ilse is painting. Her subject is "Winter Stillness." She wants to paint me but I do not like to pose. I guess I will have to ...

January 2, 1949

Last night had a good time at Čepulises.

They had bought a huge framed picture, original painting. To me the picture looks nice but does not seem to fit in a small room. Ilse does not like the picture. To her it is too "crowded."

January 3, 1949

The biggest news: Our 81st Congress meets, and Chiang Kai Shek lost the war.

January 5, 1949

President Truman reported to the Congress on "State of the Union." He renewed his pledges made during the election campaign. Hardly mentioned our foreign policy. Will he fight to have the Congress pass necessary laws?

January 5, 1949

Saw a French film at Paris Theatre. It's called "Symphonie Pastorale." A terrible drama.

January 9, 1949

At the Cultural Center a lecture by Finkelstein on a question of art and artists. The meeting was well attended, and his lecture well received. Finkelstein know received. Finkelstein knows his subject. **Ilse**

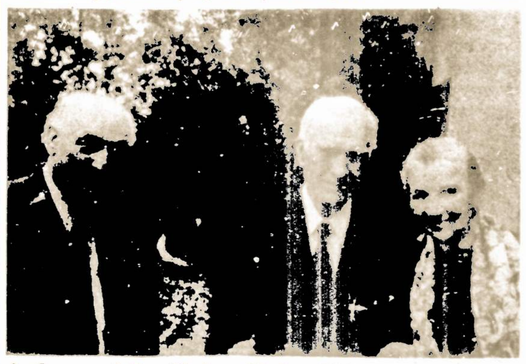

Anthony and Ilse Bimba with late Lithuanian writer and diplomat Justas Paleckis and his wife Genovaitė in Vilnius 1974.